

Фото Олександра Литвиненка

Фото Олександра Литвиненка

Фото Олександра Литвиненка

Фото Олександра Литвиненка

Вітаємо Вас, дорогі читачі!

Сьогодні, 23 серпня, Україна відзначає День Державного Прапора. *“...На вшанування багатовікової історії українського державотворення, державної символіки незалежної України та з метою виховання поваги громадян до державних символів України...”* — йдеться в президентському Указі № 987 від 23.08.2004 року.

Святкуємо увосьме, а насправді жовто-сині та синьо-жовті поєднання кольорів супроводжують волю українців якщо не “від нащода світа” то, як свідчать історики, — ще від часів Київської держави. Жовта й блакитна барви сяяли з київських гербів, величались на корогвах Галицько-Волинського князівства, світили з прапорів Війська Запорозького, звітували “Весну народів” у Галичині, провіщали на світанку ХХ сторіччя неймовірні випробування українській нації. Під жовто-блакитними чи синьо-жовтими прапорами здобувалася незалежна держава, вони стали символом свободи, відродження української нації: і в червні 1848 року, коли вперше над львівською ратушею встановили жовто-блакитний стяг, і 1910 року, коли просвітянські “Соколи” виготовили такий же прапор і провели під ним перший крайовий зліт у Львові.

Жовто-блакитний прапор освячено іменем Тараса Шевченка. Святкували його сторічний ювілей і на Правобережній, і на Лівобережній Україні, а також у Москві, Петербурзі, Оренбурзі, Омську, Відні, Празі, Варшаві, Кракові — пишаючись національним атрибутом.

Піднімаючи національний прапор

Для українців національні починання завжди були визвольними — жовто-блакитний прапор став символом УНР із березня 1918 року; у листопаді цього ж року синьо-жовтий прапор благовістив ЗУНР — Західно-Українську Народну Республіку. Саме на початку ХХ сторіччя, поєднання на стягах синьої й жовтої барв ствердилося як єдинонаціональне, хоча навколо порядку розташування їх на полотнищі прапора виникали (й тепер існують) дискусії: синьо-жовтий чи жовто-синій?..

Утім, спостереження істориків і геральдистів мають одну, майже містичну спільність: як тільки наша земля зазнавала окупацій, символізація жовтої й синьої барви зникала. І після нашествия Батієвої орди, й по зруйнуванню Запорозької Січі, за царату, й з приходом червоної радянщини, яка під страхом смерті забороняла не лише “виготовлення й поширення кольорів націоналістичної символіки”, а й цензурувала епітет “блакитний”, замінюючи його на “голубий”. А комуністичний поліцей Павло Постишев (шукайте аналогій з Азаровим-Колесніченком-Ківаловим та їм подібними) рапортував Кремлю: *“Мы навсегда похоронили главную украинизацию и теперь будем всяко внедрять на Украине червонизацию”* (<http://museumkamyske.at.ua>).

Жовто-блакитні прапори за часів СРСР переслідувалися, як особливо небезпечні

злочинці, але знаходилися непоодинокі герої, які перекреслювали ними, бодай на годину, “червонизацию” в різних містах і селах України. Героїв іменували “мазепинцями”, “недобитками з Центральної Ради”, “оунівцями й бандерівцями” й нещадно карали довгими роками ув’язнення.

Цього року зупинилося серце одного з таких героїв — поета Степана Сапеляка, який разом із товаришами виготовив національний прапор і дав йому злетіти в небо застійних сімдесятих... Щоразу згадую його, коли бачу наповнені пихою очі Петра Симоненка на тлі червоного полотнища. Чи знає цей ініціатор нинішньої “червонизації”, що у “страны”, яку він хоче “вернуть народу”, червоно-синій державний прапор з’явився 1949 року на вимогу ООН? До цього він був всуціль червоного кольору — обов’язкового для всіх союзних республік, припечатаний теж загальною для всіх емблемою — серпом і молотом. Саме такий і присутній на дорогезних рекламних щитах містечково-донецького вождя, руки якого ніколи не тримали ні серпа, ні молота.

Чи знають зневірені відсотки електорату, які стають під симоненківську символіку, що кожен його біл-борд, кожен кінокадр цих рекламних уболівань за народ тягне на кілька пенсій?... Жону від себе думку, що й справді, варто “вернуть страну” — якраз на ту мить, аби ревтрибунал розібрався

— з усією робітничо-селянською прямоотою — із цими комнаторишами... Наприкінці 80-их уже минулого сторіччя вони швиденько покидали свою червону символіку й кинулися до партійної каси, використавши її як початковий капітал. Щось не пригадую, аби хтось із нинішнього комуністичного депутатського корпусу з’явився на мітингах 80-х на захист “страны”...

Натомість у Тернополі, Львові, Івано-Франківську, Києві вулиці розквітали національною символікою: міські та обласні ради ухвалювали рішення про встановлення синьо-жовтих прапорів. Під Дніпропетровською міськрадою голодував рухивець Іван Шулик, вимагаючи, аби в історичне січесьлавське небо злетів національний прапор... Думаю, що багатоденне Іванове голодування підтримав дух самого професора Яворницького, який порадив Іллі Рєпіну зобразити синьо-жовте знамено на картині, де козаки завзято пишуть листа турецькому султанові... І звичайно ж, всі ми пам’ятаємо незабутнє, натхненне обличчя В. М. Чорновола, який разом з Іваном Зайцем, Миколою Пороським, Романом Лубківським вносили правдивий український прапор у зал Верховної Ради: 28 січня 1992 року ВР ухвалила постанову про затвердження Державним Прапором України Національного прапора.

Закінчення на стор. 2

Закінчення. Початок на стор. 1

Чинна Конституція України, ухвалена 28 червня 1996 року, визначає Державний Прапор України як “стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів” (ст. 20). Євро—2012 довелю, що молюсь поллобила національні кольори і шанує Прапор.

Столичні і регіональні церемонії

Рік тому український світ здригнувся: на 15-му році дії Основного Закону прийняв антиконституційну Ухвалу про використання червоного прапора той, хто має бути гарантом Конституції, внісши черговий розкол у суспільство. Тоді з вуст спікерів команди В. Януковича звучали твердження про те, що інтереси людини вищі за інтереси суспільства й держави. Навіть якщо це інше суспільство й інша держава. Регіонали потурають усьому, що суперечить державному суверенітету й руйнує здобутки демократії Незалежної України.

Рівно рік тому президент Світового конгресу українців Євген Чолій, виступаючи на V Всесвітньому форумі українців перед делегатами із 40 країн світу в переддень 20-ї річниці Дня незалежності України (див. “Слово Просвіти”, ч. 34, 2011 р.), назвав тривожні ознаки зміни державної політики щодо багатьох важливих напрямків, зокрема такі:

Перша. Укладення Харківської угоди, яка на чверть століття продовжує перебування імперського російського війська в Криму та порушує Статтю 17 Конституції про захист суверенітету і територіальної цілісності України.

Друга. Відкрите переслідування політичних опонентів, зокрема Юлії Тимошенко (щойно минув рік із часу її ув'язнення, а Юрій Луценко перебуває за ґратами рік і майже дев'ять місяців).

Третя. Брак вповні незалежного правосуддя (нині про це дедали

Піднімаючи національний прапор

категоричніше говорять світова спільнота та Європейський суд, ПАРЄ, американські, французькі, чеські, польські, німецькі державні діячі).

Четверта. Заперечення Голодомору як геноциду українського народу, що є наругою над мільйонами його невинних жертв і порушенням Закону “Про Голодомор 1932—33 років в Україні”.

П'ята. Тиск СБУ на українських патріотів та організації, які вивчають факти про порушення прав і свобод людини за радянських часів і нині.

Шоста. Прояви цензури й тиску на ЗМІ, про що заявляють різні медійні засоби (і тепер заявляють).

Сьома. Порушення демократичних стандартів під час виборів до місцевих рад (а нині — зміни виборчого закону та відмова зареєструвати кандидатів від опозиції — Ю. Тимошенко та Ю. Луценка).

За рік, що минув від ювілейного двадцятиріччя, до перерахованого можна додати й “советизацію”

української освіти, й підкреслене вивчення Московського патріархату та схилання перед волею провідника “руського міра”, московського патріарха Кіріла Гундяєва, і підписання Закону “Про засади державної мовної політики”, який фактично підніс російську мову до рівня першої державної, увімкнув ланцюгову реакцію рішень про регіональну російську мову на Півдні й Сході України, розколов державу на українськомовних і російськомовних громадян, збездистинив українську громаду світу й витискатиме з ужитку рідну мову українського народу, один із головних атрибутів незалежної держави...

Згадайте все це й не забудьте подумати про всі ті соціальні, економічні, правові, екологічні проблеми, в яких потопає народ, для якого будують “країну”, орієнтуючись не на наші інтереси, а на інтереси проімперські та олігархічні, — саме тої миті, коли будете дивитися церемонію підняття Державного Прапора України за участю прези-

дента України В. Януковича в Києві та урочистості з нагоди Дня Прапора в Харкові, Донецьку, Одесі, Запоріжжі, Криму, де вірнопіддано сьятимуть казенною розчуленістю Добкін, Кернес, Лук'яненко, Костусев, Могилюв та інші регіонали, хто зневажив багатотомову історію українського державотворення, засягнувши на душу нації, до якої Ви належите. Не пам'ятайте їхніх облич, але запам'ятайте прізвища і згадайте їх цього року ще тільки раз, 28 жовтня, коли читатимете бюлетні (Ківалов і Колесніченко ще дозволяють надрукувати їх українською мовою!) і... викресліть ці імена так, як ви викреслюєте зі свого життя все чорне й зловороже — назавжди! Ще не відомо, якою карою “благословить” Св. Володимир тих, хто молитиметься на Володимирській гірці, похваляючись, що “руїни подолано” наче злодій на пожежній хаті, яку вони так нерозумно підпалили. Навіть не усвідомлюють новоявле-

ні бонзи, що перед всеньким світом заголили неосвіченість, нерозумність і нахабство минулого свого режиму.

Попри все — День Державного Прапора і День Незалежності України — наші найбільші свята. Не нам ці дні мають щось принести, а ми їм даруємо свою стійкість і послідовність. Гідність національного прапора — це наша власна гідність: козацьке військо, вирушаючи на бій, підносило свої прапори. Стяг охороняв воїна не згірш божества, бо він — святина. Національні барви — синя й жовта мають природний вигляд у нашому одязі, в наших оселях. І якщо Ви встановите синьо-жовтий стяг над власним домом, на балконі, над ворітьми, відчуєте, як Ваше серце сповниться відчуттями переможця, який знає свою мету, свій шлях, свою землю і навіть небо, які, дякувати Богові, віддані Україні.

Любов ГОЛОТА

Уляна ВОЛКОВСЬКА

Читати телевізійні програми дуже цікаво й повчально, а надто, якщо хочеш заглянути бодай у святковий завтрашній день — двадцять перший День Незалежності України. Що ж там, у цьому вікні в світ? Перший національний і “Всесвітня служба “УТР” пам'ятали про державне свято, складаючи свої телемени. Перший національний висвітлюватиме всі офіційні заходи та святкові концерти у режимі трансляції, а УТР — ще й демонструватиме низку цікавих документальних фільмів і краще з доробків обласних ДТРК.

“Головний канал країни” обдає громадян мюзиклом “За двома зайцями”, майже п'ятьма ефірними годинами “Вечірнього кварталу” та “Пригодами Верки Сердючки”, яку й процитуємо: “Гоп, гоп, гоп, а ми гуляєм!”

На інших каналах, як свідчить програма, збереться компанія благодішніша: “Королева бензоколонки”, “Д'Артаньян з трьома мушкетерами”, “Інтерни”, “Прекрасна няня” й “Детка”, “Діф-фчатка” та інші, давно обридлі персонажі.

А де наш вітчизняний продукт, бодай на свято? З українських фільмів запропоновані “Той, хто пройшов крізь вогонь” (“1+1”, о 23.00), “Білий птах із чорною ознакою” (“Інтер”, 00.25), “Вавилон ХХ”, “Пропала грамота”, “Залізна сотня” (НТН, 6.30, 8.15, 23.00).

Що нам покажуть і що побачимо ми

Ось, здається, і все, чим закропиться українська душа, яка не втримається, натисне на пульта, хай навіть сонце за вікном і картопля не викопана — чекатиме святкових трансляцій, аби почути празникові відповіді на буденні питання...

Бо тільки по телевізору зможемо подивитися найголовніше — урочистості з нагоди Дня незалежності на Володимирській гірці (початок о 10.00). Охорона туди не пропустить, але на Хрещатику в цей час почнеться фестиваль морозива. Скуштувавши морозива, чому б, до м'ятого холоду в душі, не згадати грандіозні салоти, святкові хрещатицькі ярмарки, покладання квітів, палкі привітальні промови з парадних трибун, і звичайно ж, військові паради. Їх за роки незалежності відбулося п'ять (1998, 1999, 2001, 2008, 2009 року). Особливо вражаючий — 2001 року. Тоді Хрещатиком пройшло понад 300 одиниць техніки, у небі — винишувачі, вертольоти, літаки “Мрія”, “Руслан”. А на вісімнадцяту річницю під звуки військових оркестрів крокувало близько 3,4 тисяч військовослужбовців, тисячі глядацьких поглядів прикували зразки військової техніки та озброєння, над головною вулицею столиці — демонстративні польоти 35 літаків і вертольотів.

Уперше масштабним було загальнонародне свято на п'яту річ-

ницю. А десятий День Народження України запам'ятався киянам не лише парадом, а й реконструйованим до свята столичним Майданом Незалежності (нові фонтани, пам'ятники, “парники” — “окраса” головної площі Києва).

Це за часів президентства Леоніда Кучми у День Незалежності відбулося найбільше військових парадів. Президент Віктор Ющенко теж запам'ятався — 2007 року презентував загальнонаціональ-

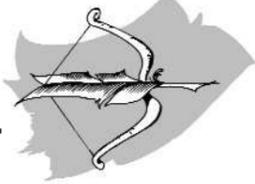
ний проект “Український прапор у кожному родині”. А з приходом Віктора Януковича 2010-го держава святкує День Народження без розмаху, без військових парадів, по-сімейному: свої виступають, своїх нагороджують. Опозиції пройти маршем не дозволено.

Ось і цього річчя програма святкування Дня Незалежності, у якій можна взяти участь. О десятий на Хрещатику розпочнуться різноманітні змагання, конкурси

і концерти, а також культурно-розважальні заходи в усіх районах столиці. 24 серпня відбудеться церемонія покладання квітів до пам'ятників Тарасу Шевченку, Михайлу Грушевському, Володимирі Великому, до пам'ятників видатним діячам українського державотворення. У храмах столиці молитимуться за Україну й український народ.

Серед ключових заходів — на Європейській площі (з 10.00 до 22.00) глядачам представлять концертну програму “У пісні слави Вітчизни”, очевидно, витіснивши учасників мовного протесту. “Парад вишиванок — 2012” розпочнеться о 12.00 на Майдані Незалежності, а фінішує на Співочому полі. Тут з 16.00 до 21.00 триватиме святковий концерт “Україно моя, Україно! Найсвятіша ти пісне моя!”. Поруч відкриється 57-ма щорічна міська виставка квітів на тему українських казок.

Цього дня під Українським домом відбудуватиметься акція на захист української мови. Усіх небайдужих громадян активісти ініціативи “Укрдім “Нова хвиля” закликають одягнути вишиванки і приєднатися. Так само зроблять і просвітляни, провівши захід біля пам'ятника Тараса Шевченка. Бо, як говорив Олесь Гончар, не меч, а слово врятувало українську націю.

— Павле Михайловичу, чимало поїздивши по світах, Ви мали змогу дізнатися, яке в тих чи інших країнах ставлення до свята — Дня Незалежності. А як у нас в Україні: наскільки в ці святкові дні в суспільстві відчувається, що це головне свято держави?

— Коли ми говоримо про таке свято, як День Незалежності, то пам'ятаймо: якісь же політичні сили формували цю ідеологію, домагалися цього, реалізовували. Пропонує зробити невеликий екскурс в історію. Чи могло бути це свято без участі української інтелігенції, без присутності дисидентського руху в Україні, без потужного руху інтелектуалістів, які й називали себе рухівцями? І по сьогоднішній день називають таких людей національно занепокоєними. Ясна річ, такого свята не могло бути без них. Чи могло бути це свято без ідеології, яку заклад свого часу Тарас Григорович? І всі визвольні змагання до нього причетні, хоч ми ще мало про це говоримо. Ми, ті, хто причетний до цього, усвідомлювали, що окремим українцем дуже важко бути. Чи легко сьогодні бути українцем? Так само не легко. Бо маємо через два десятки років таку державу, яка сьогодні викликає сумніви щодо суті її незалежності.

— Але ж маємо всі атрибути державності. Виходить, лише формально?

— А чому так сталося? Бо й по сьогодні розконсолідована значна частина суспільства, яку називають національно свідомою, яка розуміє як важливо бути собою у своїй державі. Необхідно бути самим собою. Весь час українців перетворювали на пахолоків, достосовуючи їх до Петровських часів, до Катерининських, чи Миколаївських. На початку ХХ ст. один брат був в одному війську, а другий на боці незалежників, як про це написав Яновський у своєму прекрасному творі “Чотири шаблі”. Це були чотири фронти і всі — проти України. Хтось запевняв, що він за національну незалежність України, хтось — за соціальну незалежність, а ще один брат був проти всіх. Насправді ми знаємо, що це була добре спланована стихія, стихія боротьби проти самої України.

— А що ж сьогодні?

— Те ж саме. Нас розписали в такому пасьянсі. Є консолідуєча ідеологія, але нема ні консолідуєчих лідерів, ні плану дій. Усе те, що називається владою чи опозицією, є, на превеликий жаль, продовженням фактора переважання власних інтересів над загальними. Загальні інтереси ще не стали превалюючими. Була “команда Юлі”, була “команда Віті”, але не було консолідованої єдиної національно-політичної сили. Пригадую, як мене 2009 року з штабу БЮТу хотіли направити на Тернопільщину вести роз'яснювальну роботу, який нікчемний Ющенко...

Чому фактор незалежності не став значущим, який справді увінчує весь історичний цикл боротьби за цю незалежність? Та тому, що ми її не маємо. Вона десь розлита всюди і її нема. Тому так легко ламати все: Конституцію, історію, культуру, систему освіти, ухвалювати антиконституційний закон про мови, про інформацію. Скільки тих, хто готовий покласти своє життя за цю незалежність, як це робили наші попередники за надзвичайно тяжких умов? Я про це й себе питаю.

— Де ми робили серйозні помилки?

— Тоді, коли можна було розвіяти розгублену комуністичну мару, а це, в основному були пристосованці, чи зайшли, чи тутешні. Треба було зробити все, щоб із того пакола ніколи в житті жоден пагінець не проріс. Ні симоненківський, ані ківалівський.

Єдиний лідер, який справді міг стати лідером, а це усвідомлення приходить із перебігом часу, — був Чорновіл. Кажу не тому, що ідеалізу його, а тому, що Чорновіл не був пов'язаний із жодним політичним угрупованням, хіба що віддавав перевагу дисидентам, з якими пройшов школу випробування. Вороги України його боялися, тому вони його і вбили. Глибоко переконаний, що за президента Чорновола Україна була б іншою, не пограбованою, не роззброєною, не здеморалізованою...

— Що робити нам за таких умов?

Павло МОВЧАН: «Випробування спонукають до чину»

Як формується суспільством головне державне свято? Чи легко сьогодні бути українцем? Чим обернувся мораторій на мовні проблеми? — цими непростими питаннями переймається в нашій розмові голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка, народний депутат Павло МОВЧАН.

— Ясна річ, що вся боротьба за незалежність починається заново. Бо якщо не починати її сьогодні, то формальні прикмети державності можуть бути швидко знівельовані. Адже підписання Януковичем закону Колесніченка—Ківалова є антиконституційним, започатковує зміни в Україні державницького ладу. Виявилося, що без наявності необхідної за Конституцією більшості в 300 голосів можна змінювати Основний Закон. Механізм запущено. Хто його зупинить? Ми ще не усвідомлюємо, що це початки демонтажу України як незалежної держави. Не випадково з'явився на нашому політичному полі московський гравець Медведчук, який закликає суспільство до проведення референдумів, щоб контрольованою промосковською владою через процедуру референдумів зліквідувати незалежність України та інтегрувати її в оновлений союз... У цій схемі відводиться належне місце “українським олігархам”, які вже сьогодні спродують банки, промислові об'єкти підставним особам від Росії.

Тому необхідно використати неминує соціальне напруження, коли соціальні фактори не сприяють владі, антидержавній, антиконституційній, підкреслю, бо так, як вони розправилися з конституційною статтею 10, вони можуть розправитися з будь-якою іншою статтею Основного Закону. Як це сьогодні вони розвалюють систему освіти, коли вже виготовили величезну кількість підручників російською мовою. У нас такої кількості російських шкіл нема! Кошти знаходять, схеми реалізують, а під них уже ухвалюють рішення про регіональні мови.

— І стільки підручників за день не видрукують, виходить, готували заздалегідь?

— Під 1 вересня. Для мене 24 серпня і 1 вересня стоять дуже близько. Незалежність для мене — це передовсім стан української шкільної освіти. Вона була позитивною, обіцяючою, сьогодні вона депресивна, антиукраїнська. І присутність “онучка Троцького”, в пенсє і з борідкою, в “українській владі” є глумом над нашою незалежністю. Певні українофобські ком-

плекси, закладені в таких “інтернаціоналістів” із часів російської імперії, коли витворилися зони розселення євреїв в Україні. Ці українофобські комплекси прищеплювались в умовах зненависті до тих, хто був таким самим безправним, але на своїй землі. Тепер нам кажуть: “Вас тут не було. Вас придумали австрійці”. І тим самим провокують нас на суспільно-національну підозрілість, на ксенофобію... провають на регіональний сепаратизм.

Але українці вже навчені історією, вони мудрі, і махновщини не допустять. Є багато свідчень того, що сьогоднішні можновладці хочуть застосувати старі більшовицькі схеми, накласти їх на сучасний політичний процес. Адже відомо, що в глобалізаційному світі національне нівелювання є загальним явищем. Сама людина вибирає, який одяг їй носити, якою кухнею користуватися, яку музику слухати. Але щоб її національно принижували, перекреслювали, відбирали в неї культуру, звичаї, її минувшину і будуччину, як це робиться в незалежній Україні — це вже занадто.

Хоча є парадоксальний позитив у цьому процесі. Чим більший тиск, тим більше національної консолідованості. Отже, ми перед другим вирішальним етапом боротьби за Україну. Але для цього треба працювати, дуже й дуже серйозно. На превеликий жаль, наші лідери не досі до такого усвідомлення. Є маленький власний патріотизм, чи це полтавський, чи сумський, житомирський, вінницький, але він обласний. Все це треба переводити в площину боротьби за існування нації у третьому тисячолітті як фактора незалежної держави.

— Як спонукати до цього?

— Жодних випробувань не буває просто так. Перемогли Колесніченко з Ківаловим і Януковичем? Це наші випробування. Ми були такі розпорошені й самовпевнені й дістали гіркий урок. Це великі уроки. Ми ще не знаємо, чим закінчиться похід на вибори Віктора Андрійовича. Скоріше за все, він буде ще раз принижений.

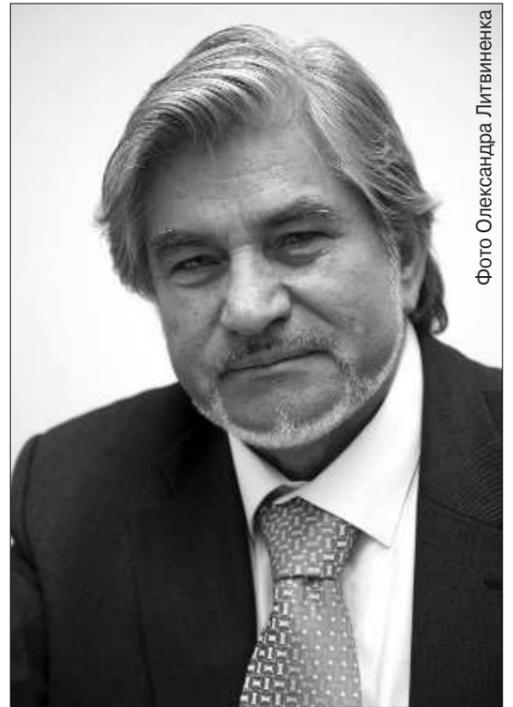

фото Олександра Литвиненка

Але це є випробування національних сил, і ми так само маємо пройти цей період випробування, щоб збагнути: немає виключно хороших лідерів, є програма, є необхідність чину, дії. А для цього треба любити не окремих чоловіків, який нам близький тому, що нас хвалить, повинен бути такий принцип: я буду з найосоружнішим, але з тим, який каже правду, і я цю правду приймаю. Якщо буде це усвідомлення, нам не потрібні ті, хто називають себе обраними особами. Найвища хвиля — національна, а в ній є один лідер на всі поточні часи — Тарас Григорович Шевченко.

— Буде нарешті таке прозріння? Ви оптимістично дивитесь на це?

— Неодмінно буде! Господь Бог дає випробування і консолідує. Якби не було випробувань у ранніх християн, чи відбулася б ця всесвітня релігія, чи змінився б світ? Ніколи. Було б язичництво. Але прийшов Справжній, з абсолютно несподіваною парадигмою. Не ремствувати, а працювати. Просто все треба було робити вчасно.

— А ми постійно гаяли час?

— Чому той же мовний аспект не був реалізований вчасно? Чому 2008 року, повертаюся до своєї законодавчої ініціативи, не був ухвалений мовний закон? Натомість пропонували “мораторій на мовні питання”. Але якщо ми не вирішуємо свої проблеми, то за нас вирішать лукаві вороги.

— Отже, помилки були?

— Не просто помилки, катастрофи. Пригадаймо Харківський церковний Собор. Якби він не відбувся, у нас би була своя єдина помісна церква. Не вистачило волі Кравчука, забоявся. Цей хотів бути президентом, та хотіла бути президентом. Тому й одержали того, хто прийшов і сказав: “Це не ваша Україна, не ваша мова. Це наша країна, з усіма її ресурсами, з нашою мовою, адже ми при владі, ми перемогли”. Вони вже кажуть: “Русская община, украинская община, русская община победила”. У їхніх сьогоднішніх розмовах, аналітиці нема місця українській нації, зникла така категорія. Як сьогодні у вимогах Держтелерадіо до мовників зникла мова трансляцій, її викреслили.

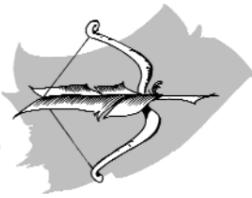
— Боротися за квоти, а тепер, виходить, говори російською, скільки хочеш?

— Цей новий мовний закон універсально роз'їдає всі сфери нашого національного буття. Російські аналітичні центри попрацювали над ним дуже серйозно. Тільки мовна й державна стійкість суспільства може здолати це випробування.

— То що робити нам, аби повноцінно відчувати, що свято Незалежності — наше головне свято?

— Боротися за Україну, повносуцню, перспективну, українську, а не вдовольнятися її фікцією.

Спілкувався Петро АНТОНЕНКО

Російську мову регіональною відповідні ради оголосили в Одесі та області, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Дніпропетровській, Херсонській областях, Севастополі та Харкові (тут, до речі, вдруге) і Миколаєві. Рішення цих рад штовхає суспільство до надзвичайно небезпечної мовної громадянської війни. Виконуючи замовлення Кремля, правлячий режим прагне зіштовхнути російськомовних та українськомовних громадян, представників корінної нації та національних меншин, поділити Україну на кілька мовно-культурно ізольованих регіонів. Ці рішення підривають єдність суспільства та цілісність держави, у підсумку за їхніми розрахунками Україна має перетворитися на кілька окраїнних регіонів російської імперії. До речі,

незважаючи на голослівні заяви, що "закон" захищатиме міноритарні мови, тобто ті, яким загрожує зникнення, режим дозволяє визнати регіонально лише російську, всім іншим нацменшинам — "заборонено".

Підписаний президентом В. Януковичем мовний "закон" Ківалова—Колесніченка є замахом на українську націю та базові засади української державності, а не просто виборчою технологією, як дехто вважає. Патріотичні сили повинні організувати всебічний опір цьому "закону".

Радує те, що за останнім опитуванням Соціологічної групи "Рейтинг" кількість людей, які вважають себе патріотами України, за два роки зросла з 78 до 82 %. У нас є шанс!

Державу роздирають на шматки

Надія КИР'ЯН

Скандальний Закон Ківалова—Колесніченка чудово ілюструє загальновідоме правило, яке використовують панівні верхівки за будь-якого несправедливого суспільного ладу: "Розділяй і владаю". Закон тлумачать часом зовсім протилежно навіть самі прихильники і творці. Президент вважає, що Закон наближає нас до європейських цінностей — зокрема Європейської мовної хартії і захищатиме загрожені мови. Тим часом головний диригент "білошовиків" Михайло Чечетов за інформацією радіо "Свобода" заявляє: "46 мільйонів людей розуміють два мови: російську і українську. Не болгарський мови, не венгерський мови, не румунський, не єврейський мови, ідиш или иврит, я не знаю як там. Ети мови розуміють лише горстка людей. Мы говорим о двух языках, которые понимают весь народ".

Очільник Міністерства освіти, відповідаючи на запитання про можливе виникнення труднощів у освітньому процесі з огляду на визначення російської регіональною мовою в Одеській області та в Криму, зазначив: "З 2 млн 60 тис. підручників 1 млн 900 тис. у нас російською мовою, тому, я думаю, що проблем не виникне. І якщо будуть якісь проблеми, ми будемо їх вирішувати з педагогами".

Дивно, адже Закон ухвалили нещодавно, а російськомовні підручники тут же й "вродили", та це й так ясно. Ось як пояснив це славновісний Вадим Колесніченко: "Останні 7 років підручники для шкіл з російською мовою навчання взагалі не друкувалися. Тому ми мали друкувати не тільки підручники, які потрібні на сьогодні, а й щоб надолужити ту прогалину, яка була зроблена за останні роки, щоб збільшити фонди. Але ж крім української мови, ми ж друкуємо і мовами національних меншин і про це Табачник казав".

Натомість у Львові презентували посібник з історії України для учнів 5 класів (автор — учитель історії Андрій Закалюк), який доповнюватиме основний підручник. "Стимулом написати посібник стало моє ознайомлення із новим міністерським підручником, — розповів він. — Попередні підручники 2005 року містили значно більше інформації, ніж теперішні. Діти в п'ятому класі дуже переживають історію. Через це їм запам'ятовують найбільше. Було б прикро, якби їх забезпечували неправдивою або неповною інформацією". У посібнику є інформація про бій під Крутами, в офі-

ційному підручнику її немає. Розлогіше тут подано факти про слов'ян, Голодомор, УПА. Уже з початку навчального року альтернативною історією забезпечать львівські школи.

"Посібник не нав'язуватимуть вчителям, — зазначила виконавч обов'язків начальника управління освіти Катерина Гороховська. — Думаю, вчителі самі захочуть викладати за ним. Адже це повноцінний підручник. Крім того, ним уже зацікавилися наші колеги із Волинської та Закарпатської областей".

Таким чином, новий Закон на Сході та Заході сприймають по-різному, хоча швидше таке сприйняття нав'язує своїм підопічним влада. Звичайні люди не завжди поділяють таке ставлення.

Російську регіональною оголосили в Одесі та області, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Дніпропетровській, Херсонській, Севастополі.

Тернопільська, а також деякі інші обласні та міські ради відмовилися й вимагають від Конституційного Суду визнати Закон недійсним, деякі ради цю позицію просто проігнорували.

Різне ставлення до Закону у членів громад, незалежно від того, якою мовою вони розмовляють. **Оксана Животкова**, просвітянка з Харкова розповідає, що люди на побутовому рівні досі навіть не задумувалися, хто якою мовою говорить, — нормально спілкувалися. Їх можна поділити на тих, хто розуміє, що єдина мова — це єдина держава, і на тих, кому Україна як держава нецікава. А дехто з російськомовних просто не збагнув, що цим Законом розривають державу на шматки. Пані Оксана розповіла, що її першокласники часом механічно завчують українські віршички, навіть не розуміючи, про що йдеться. Така ситуація, безперечно, — наслідок ще радянського зросійщення, коли у Харкові було лише дві українські школи.

В'ячеслав Артюх, заступник голови Сумського обласного об'єднання "Просвіти" підтверджує таку думку: "З 30 шкіл у Сумах чотири російськомовні. За даними останнього перепису українську мову рідною вважає 74 % населення. Формально ситуація ніби нормальна. Але на побутовому рівні молодь усе менше розмовляє українською. Довгий період русифікації за радянських часів наклав відбиток. У 1882—83 рр. у Сумах була лише одна українська школа. Побутова русифікація — надзвичайно небезпечно явище, українською соромляться розмовляти, аби не бути "білою вороною".

Молодь на Сумщині двомовна. На заняттях відповідають українською, а в колі друзів спілкуються російською. На жаль, шкільні вчителі на уроках говорять українською, а на перервах — російською. Установа, яку отримали за радянських часів, що всі мови рівні, а російська — "найрівніша", спрацювала. Тепер боротися важче — адже джерело русифікації перейшло на побутовий рівень. Якби українізація почалася на рівні повсякдення, то швидше досягла б результату. Якщо українізувати звверху, то потрібні великі зусилля. Тут є чому повчитися навіть у компартії. А нинішня влада все робить навпаки. Але ми відстоюємо українство.

Обласна Сумська рада мала намір ухвалити рішення щодо мовного Закону, але ми не дозволили — до будівлі ради вийшли мітингувальники і завадили цьому. Сумська міська рада — опозиційна і просить президента не підписувати цього Закону".

Микола Кульчинський, народний депутат України, голова Полтавського обласного об'єднання "Просвіти" вважає, що Закон Ківалова—Колесніченка не тільки з освіти, а й з усіх сфер життя цілеспрямовано витісняє українську мову на маргінес. По суті — це відновлення політики, русифікації й національного поневолення, яку проводила самодержавна Росія, російські окупанти-більшовики. Оскільки національна самосвідомість українців тільки-но почала формуватися, а батькам надано право обирати мову навчання дітей у садочках, школах, увесь схід і південь, можливо, й Київ, може стати російськомовним, як за радянських часів. "Вважаю, що ті, які підписали цей Закон, є поза законом. Ми маємо сьогодні нелегітимного президента і нелегітимного голову Верховної Ради, нелегітимну більшість, бо це замах на Конституційний лад, оскільки 10 стаття Конституції проголошує українську мову державною, а в 11 статті зазначено, що Українська держава сприяє відродженню українського народу. Природу, характер української державності буде змінено", — стверджує Микола Георгійович.

Про те, що національна свідомість, навіть у російськомовних регіонах, справді почала формуватися, свідчить те, що нині вперше 52 % першокласників навчаються в Одесі українською. Про це повідомила начальниц міського управління освіти і науки Вікторія Іщенко. А тим часом тут буде відкрито 33 російськомовних класи в

школах, де раніше навчання провадилося тільки українською мовою. Виняток становить один навчальний заклад — гімназія № 7, де навчання ведеться тільки державною мовою.

Одеську ситуацію прокоментував відповідальний секретар "Просвіти" **В'ячеслав Боков**. "Ми обурені цим Законом, ведемо агітацію проти нього серед населення. Російськомовні одесити також розуміють, що влада хоче відволікти увагу населення від катастрофи в економіці, від того, що вона не виконала обіцянок із підвищення пенсій, зарплат, стипендій. Хочуть зіштовхнути національності, щоб ми сварилися, а тим часом продовжувати владарювати на своє задоволення. Людей змушують записуватися в "рускоговорящие": "Ты должен говорить по-русски!" — і все тут. А насправді люди переймаються тим, як заробити гроші, звести кінці з кінцями, заплатити за комунальні послуги, що купити дітям на 1 вересня, як вдягнутися й прохарчуватися.

Російськомовні одесити кажуть: "Мне никто не запрещает говорить по-русски. Я подхожу к кассе — из сотни газет и журналов — только 2 украинских. Все документы также могут заполнять по-русски".

А українську мову було заборонено, майже втрачено і за 20 років нічого не зроблено, щоб її поновити, реанімувати.

Ця мовна "заваруха" — спроба перед виборами підвищити рейтинг Партії регіонів. Але це їм не допоможе".

Непроста ситуація на Закарпатті, де компактно мешкають люди різних національностей. Голова Закарпатської обласної "Просвіти" **Володимир Піпак** розповів, що за останні 20 років тут відбувся нормальний процес українізації, нині там лише одна російська школа, а колись їх було багато. Однак для Закарпаття цей Закон особливо значення не матиме. Будуть певні спекуляції, можливо, з боку угорських націоналістів, русинів, певне підвищення престижу російської мови. А загалом для держави Закон поганий і нереальний.

Голова "Просвіти" АР Крим **Сергій Савченко** розповів, що позачергова сесія ВР Криму не ухвалила жодного рішення.

Депутат Верховної Ради АР Крим **Леонід Пілунський**, голова Кримської організації Народного руху і член Правління Кримського товариства "Просвіта" зачитав вимоги і пропозиції кримських громадських організацій. Оскільки де-факто українці в Криму є меншиною, їх офіційно 25 %, то треба забезпечити: 25 % українських шкіл, 25 % дитячих садочків, українськомовну пресу тощо (нині шкіл усього 7 %). Кримські татари вимагають регіональною кримськотатарську мову, скаржаться, що їхніх заяв рідною мовою місцеві ради не приймають. Тобто, проблеми дуже великі.

Голова ВР Криму і голова ради міністрів Криму згідно з Законом повинні спілкуватися кримськотатарською мовою, забезпечити оформлення документації не тільки у ВР, а й у місцевих органах самоврядування. Це дуже складно.

На Рівненщині, Львівщині, Тернопільщині нині проблем немає, але, як вважає голова Львівського обласного об'єднання "Просвіти" **Ярослав Пітко**, якщо цей Закон якісь області не зачіпає сьогодні, то обов'язково зачепить завтра чи післязавтра. Тому не час заспокоюватися, адже розірване суспільство не може нормально розвиватися і не має перспектив. А школярям, яких у Донецьку навчають одному, а у Львові іншому, порозумітися буде дуже важко.

ЗАЯВА

Правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка

Антиконституційний, антинародний, українофобський, бандитсько-клановий режим Януковича 8 серпня 2012 року зробив свою чергову чорну справу, фактично запровадивши в Україні двомовність під вивіскою так званого закону "Про основи державної мовної політики", який нібито суттєво розширює сферу застосування мов етнічних меншин, а насправді робить російську другою (якщо не першою) державною, чим звужує простір вживання державної української мови.

Ми вважаємо цей Закон, ухвалений Верховною Радою України з грубим порушенням Конституції України, її чинного законодавства (зокрема, регламенту ВР України) та по-зрадницькому підписаний Литвином—Януковичем, зневажаючи нищення не лише української мови, а й самих основ української національної державності, засобом перетворення України на колонію імперіалістичної путінської Росії. Доказ цього — перебування згаданого "закону" фактично в одній нізці з підписанням і ратифікацією Харківських угод, відмова влади від євроатлантичної інтеграції України, намагання переписати на імперський копил вітчизняну історію, політичні переслідування лідерів української опозиції тощо.

Ми переконані, що цей "закон" спрямований на це консолідацію українського суспільства, це розкол на "українськомовних" і "російськомовних" громадян. Вважаємо Януковича, Ківалова, Колесніченка, Єфремова, Литвина й К' державними злочинцями, діалог із якими можна вести лише на рівні Генеральної прокуратури. Особливо це стосується нелегітимного малорозового губернатора, неодноразово "несудимого" Януковича.

Ураховуючи відверто народо-вбивчу сутність зазначеного "закону", його антиконституційність, мету його ухвалення й засоби, якими цього було досягнуто, Луганське обласне об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка не визнає його дії й закликає своїх членів і симпатиків, усіх патріотично налаштованих громадян України не виконувати його, а поширювати правдиву інформацію про ситуацію в Україні й робити все можливе для зниження рейтингу Партії регіонів та її сателітів, що підтримали її злочинні наміри. Ми маємо конституційне право на проведення акцій громадянської непокорності аж до повалення антинародної влади Януковича й К'.

Впевнені, що своєю активною громадянською й національною позицією під час цьогорічних жовтневих виборів народних депутатів український народ дасть політичну й моральну оцінку цинічній українофобії на найвищому владному щаблі та зробить усе, щоб дати гідну відповідь на непрості виклики сьогодні й повернути рідну Україну на шлях національно-державницького будівництва, яким вона прямувала майже 20 років до приходу до влади Януковича й К'.

Віriamo в мудрість співвітчизників, що становлять єдину українську соборну націю — "від Сяну до Дону". Усебічним дотриманням положень Конституції України, Закону Української РСР "Про мови в Українській РСР" стіймо на сторожі державного (офіційного) статусу української мови як невідмінного атрибута вітчизняної державності! Єднаймося в ім'я України, в ім'я свободи й правди, захищаймо власну гідність! Україноненавистництво буде покладено край. Ми переможемо! Врятуємо мову — збережемо державу!

Слава Україні! Героям слава!

Лесь ТАНЮК: «Ламається рабсько-насильницький ланцюг»

Країна напередодні протестної осені, в очікуванні виборів, отже, зі сподіваннями на переми. Що з нами станеться?

Ось прогнози міркування народного артиста, професора Лесь Степановича ТАНЮКА — режисера, поета, критика, перекладача, мистецтвознавця, голови Національної спілки театральних діячів, народного депутата ВР І—V скликань.

Шістдесятник, дисидент-правозахисник Лесь Танюк — автор численних книжок, зокрема двотомника “Вибраного” й монументальної епопеї “Щоденники без купюр” (видано 23 томи, заплановано 60!), у якій відображено історично-культурологічний літопис України.

— Лесь Степановичу, Ви маєте колосальний політичний досвід. Що на нас чекає?

— Ситуація могла вилитися в Коліївщину чи повстання у зв'язку із Земельним кодексом. Влада це зрозуміла, Земельний кодекс не ухвалили, тобто цей процес перенесли на майбутнє. Загального зубожіння на селі і продажу землі не сталося. Але інші сумні речі відбуваються.

Кожна влада намагається час від часу випустити зайву пару з казана, прагне довести, що вона не каліф на годину, а хоче утриматися надовго, що вона бігун не на стометрівку, а на марафонську дистанцію. Однак нинішня влада — це бігун саме на стометрівку.

До чого це призводить? Коли Віра Засулич стріляла в генерала Трепова (пригадаєте, це той, який наказував: “Патронов не жалеть!”) Чому? Він образив честь і гідність студентства. Генерал наказав відшмагати різкими студента: йому оголили зад і ганебно покарали. Ця ганьба призвела до того, що Віра Засулич стріляла в Трепова, адвокат Коні її виправдовує, а студенти виносять “терористку Віру Засулич” із судової зали на руках.

Нині ситуацію загострено до такого ж вибухового рівня. Одні феодально панують, демонструючи свою класову зневагу до всіх інших, а зневажені потай стискають кулаки й марять помстою. Стискання пружини посилюється. Зростають проблеми і на самій верхівці “нового класу” — перерозподіл власності ніколи не буває безкровним. Наближені до влади цупко тримаються за свої місця, віддалені від неї ладуєть плани все тієї ж помсти й відновлення привілеїв. Поляризують це протистояння (поки що потаєне) кланів, владних гілок і грошових мішків вибори, для кожної зі сторін це символ сатисфакції — або знищення. Вчорашні соратники дурять один одного: не ображайся, що тебе цього разу нема в списку — підеш по мажоритарці, ми тобі найкращий округ підбрали. А той округ уже зайнятий іншим, з яким владники раніше на свій лад домовилися, й відкинуті на узбіччя це розуміють.

— Ударів нижче пояса не просять, “за базар надо отвечать”...
— Так. Бо яка моральна фактура цього “нового класу”? Назвал нижча за плінтус, ніхто нікому не вірить, людина людині — вовк. Отже, ті, кого вони здають, вважають за нормальне винайти кілера й “замовити” вчорашнього партнера по бізнесу чи владі — адже йдеться для них про самооборону, про виживання. У всякому разі якщо і не дійде до такої кривавиці у вирішенні конфліктів, будь-який соціолог вам підтвердить, що українське суспільство вже увійшло в цю небезпечну зону.

— Дозріло до самосудів...

— Авжеж. Що таке тероризм у принципі? Це замах на демократичний, правовий спосіб вирішення суперечностей. А якщо демократичного, правового способу не існує? Якщо вуличного бандита замінив бандит урядовий, за яким силові структури, продажні судді, психушки й катування? Якщо тебе хочуть поставити на коліна, якщо ти бачиш навч, що міліціонер, якого ти утримуєш на свої податки і який має тебе захищати, є найбільшим фашистом і убиває твого друга чи гвалтує його гумовою палицею? Якщо ти бачиш, що людину зарізають у лікарні, і хабарникові-лікарів за це нічого не буде, якщо фармакологія має 2500% прибутку, а людина вмирає від поганих ліків — хіба нормально людина не дозріє до самосуду як єдиної форми самозахисту?

У суспільстві накопичується некерований соціальний заряд святого гніву. Додайте сюди домішок “однокласової ворожечі” (П. Тичина), поповніть його екстремізмом неурівноважених чи психічно хворих, заваріть все це у казані міжрелігійних, міжнаціональних і навіть деяких міждержавних проблем — і вибух неминує, достатньо для цього й випадкового сірника чи раптової блискавки.

При цьому аргумент про наявність чи відсутність лідера сьогодні вже не чинний. І справа навіть не в інтернетній особливості нашої доби, не в необмеженості нинішніх інформаційних потоків. Гонти й Залізняка не були причинниками повстань — їх викинула нагору народна хвиля. Лідера готує й плекає енергія народних надр, викидаючи його в історію тоді, коли це стає історією необхідним.

Практика показує, що все часто залежить від якихось випадковостей. Сьогодні який-небудь Колесніченко ініціює провакаційний закон про мову, а вчора він же зажив слави драконівським законом проти гомосексуалістів. Післязавтра його застрелили. Спробуй розберись, зробили це гомосексуалісти чи ображені за мову. Але курок спущено — і пішла, як кажуть соціологи, “возгонка конфлікту”.

Цю пожежу потім дуже важко загасити, бо до неї докидають хмизу і люди, які борються відтак не за ідею. Громадяни, які мають у голові й серці велику ідею, все-таки оперують еквівалентними, так би мовити, вчинками для досягнення мети. Що більша ідея, то адекватніший вчинок. А я зараз кажу про вчинки й мотиви неадекватні, про дії, пов'язані з неможливістю самореалізації людини в конкретній ситуації.

Скажімо, чоловіка смертельно образив міліціонер, який постійно тероризував село і його ближніх — і скривджений побачив у кривд-

никові образ всього українського кривдництва, втілення загального зла. При цьому людина упевнилась, що кривдник перебуває під захистом Закону, і що ті “законники” — кривдники ще більшого масштабу, ніж той негідник. Апельовати їй ні до кого. Людина йде додому, бере рушницю і стріляє у кривдника в погонах. Терор? Але все село повстає на захист ображеного, людина, яка вбила людину, стає національним героєм. Себто це не тільки акт робіндства, а це проблема самозахисту, коли втрачаються можливості захисту державного, громадянського, коли людина починає розуміти: суди — продажні, прокурори — найбільші злочинці, а Конституційний Суд бігає, задерши штани, за бочкою грошей і змінює свої рішення, як рукавички.

Я дуже боюся, що заплановані вибори відбудуться надто неадекватно, нечесно. Уже не соромляться говорити, хто скільки коштує, що кожен депутат має викласти два мільйони на підкуп тощо. Стало нормою суспільної моралі (хоча всі розуміють: так не має бути), що депутат має красти, що Президент може скупити половину держави для своєї родини, що прем'єр-міністр хоче пропхнути свого сина у парламент, хоча він давно живе не в Україні, а в Австрії... І взагалі ця феодальна проблема синів, ці безкарні мажори, це марнування грошей на їхні прибабаси, цей “беспредел” (як вони самі кажуть)...

— Який вихід із цього беспределу?

— Виходів два. Або бути вівцями і мовчки терпіти далі, мовляв, з'явиться якась Господня сила, бабахне грім, гроза... Або все-таки братися, умовно кажучи, за вила, доки недоля не задала.

Ситуація справді надзвичайно напружена. Український бандитизм накопичив в Україні велику кількість зброї, використуваної не за призначенням. Мародери грабують військової складки. Достатньо всіляких структур самооборони. Нарешті, існує й генетичний досвід українського національного самозахисту, розмаїтий, включно зі збройним.

Історично наша незалежність відбулася майже мирним перетіканням із одного стану в інший. Люди, які залишилися при владі і біля влади, не були нічим обмежені, не були гноблені, люстрації не сталося. Вони перші стали найбільшими капіталістами, тобто комуністи й комсомольці (паралельно з кримінальним елементом) стали мільярдами, симоненки набували собі вілли.

— Але люди занадто довірливі і їм так не подобається сьогоднішнє життя, що вони можуть віддати комуністам голоси.

— Бо дуже солодко ті співають. Гадаю, сім-вісім відсотків комуністи можуть назбирати.

Матимемо ще один страхотний обман, коли жінки, які ходять із портретами Берії, Сталіна на грудях, побачать, що їх ще раз обдурили. Воно б треба було вже збагнути, що комуністи — вмираюча плоть; але пострадянський люд ладен на свою погибель жити ілюзіями, і це для України вагомим гальмом. Чому ілюзіями? Бо крім ілюзій у них нічого нема...

Думаю, осінь може бути дуже драматичною для України. І в міжнародному аспекті, зокрема у зв'язку з судами над Тимошенко і Луценком, і в економічному, коли постійно лунають побрехеньки про те, що маємо підвищення рівня пенсій й прожиткового мінімуму. На 8-10 гривень у п'ять прийомів. Ну це ж парадокс, фікція: ціни зростають на п'ятдесят гривень, а пенсія — на п'ять. А весь політбонд кричить: “Як ми ошасливили біду українську людину!”

Що найбільше збурюватиме людей? Не ідеологічні гасла, навіть не питання незалежної України, українськомовної чи російськомовної. Все це будуть додаткові чинники, вагомі для свідомого громадянина. Найбільша проблема полягатиме в соціальному виживанні української людини.

І тут уже постає проблема інтелігенції, яка досі сидить, так би мовити, на двох стільцях і не хоче вилізати, як дурний із маслом на сонце, бо масло потече. Інтелігенція одержить у цій бучі багато ляпасів, бо люди бунту не розбиратимуть, хто є хто. Вони в масі своїй не відрізнятимуть, припустімо, філософа Мирослава Поповича від народних депутатів кшталту Єфремова чи Турчинова. Так уже було в нашій історії, читаймо класику...

— Але ж мужніє молода генерація, яка народилася не за радянської влади.

— Так, вона не має шор на очах і тарганів у голові, Леніна і Сталіна не знає! Молоді поки що просто дивуються, що їм не дають можливості писати, читати і дивитися те, що вони хочуть, що їх відгодовують жвачкою промосковської преси і російських телефільмів. Що їх постійно запихають на задній план.

Але це вже не одинаки, це — генерація! І вона має підтримку тих же недобитих шістдесятників, як ми мали колись підтримку Антоненка-Давидовича, Бажана, Рильського, Тичини, Крушельницького, Івана Козловського, Олесь Гончара. Генерації зімкнуться. І тоді виникне колосальний заряд, як колись за неймо-

вірних складностей виник Народний рух України, а потім рух “студентів на граніті”. Вони тоді перемогли, бо гуманітарна атмосфера була така, що всі розуміли: за ними є своя істина.

— Нині віддають московській мафії, загримованій під “державу” — українське літакобудування, флот і море, банки й землі, на черзі скупка Росією українських обленерго...

— Люди, які це підтримують, не розуміють, що кують гвіздки для власного розп'яття, що з літаками зникає їхній прибуток, із розбазареним морем зникає риба, яку вони купуватимуть потім у Росії. Вони працюють проти себе, їхні сьогоднішні вигоди примарні, їхня стратегія самовбивча.

Коли і це замкнеться, коли вони все-таки зрозуміють, що самих себе знищують, виникне дуже гостра реакція. Я думаю, тоді і міліція переполовиниться, як це було за Кучми під час Майдану, і ОМОН зніме шоломи і побачить, що не можна гамселити юнака чи дівчину дубинкою. Тоді владі можна буде зіпертися тільки на армію, але й вона не однорідна, під кожним дахом свої миші...

Перемога кується на індивідуальному рівні, коли до свідомості людини доходить суттєве, і тоді знизу починає ламатися рабсько-насильницький ланцюг.

Я не бачу жодної галузі, де не було б жахливого конфлікту, причому, як правило, це конфлікт людей, які створили і становили цю галузь і хотіли для держави користі, з людьми, яким наплювати на цю галузь, які можуть виїхати за кордон у будь-який час, бо вони свої мішечок грошей назбирали на нищенні ціні галузі, і їм все “до ліхтаря”.

Біль, що залишається у людей, які творили (тим паче, що їхні діти залишаються без батьківських набутків), — це золотий запас повстання і революції. Дуже шкода, якщо повториться варіант облудного більшовицького бунту, бо це теж не вихід. Але подивіться на Москву, в якій повстали люди абсолютно безпартійні, поєднані тільки інтернетом. У них є своя логіка, гасла. Є навіть свої нові герої. Символи. Нам в Україні таких бракує. Як бачимо, традиції Сахарова й Ростроповича там не згасли, отже, й Росія ще не вмерла. З Росією Болотної площі і проспекту Сахарова, без тоталітаристсько-імперського синдрому, нам єдино може бути по дорозі. По дорозі в Європу.

Спілкувався Володимир КОСКІН

«Де все людською мукою взялось...»

Сього 2012 року, 27—29 липня, я з Олесем Шевченком відвідав до болю рідний табір ВС-389/36 у селі Кучино на Середньому Уралі, де нині діє Меморіальний музей політичних репресій “Пермь-36”. (Якщо пам’ятаєте, 2010 року мене завернули з Брянська додому як особу, небажану в Російській Федерації).

Починаючи з 2005 року, на території табору суворого режиму щороку відбуваються велелюдні (до 10 тисяч людей!) міжнародні фестивалі “Пилорама”. Приїздить відомі співаки з Росії і з-за кордону. А поруч у наметах точаться жваві дискусії на історичні й актуальні теми — з участю колишніх політв’язнів, правозахисників, уповноважених із прав людини, політологів, журналістів і гостей. Торік була тема “По 20-ти роках”, сього року — “Жити разом”. Ідеться про долю Росії: чи втримається вона як єдина держава, чи розпадеться, як 20 років тому розпався СРСР.

Чому фестиваль має назву “Пилорама”? Та тому, що головна його сцена встановлена на пилорамі, яка діяла в таборі до його закриття 1987 року і тоді, коли Пермський “Меморіал” 1993 року взявся відновлювати цей особливо цінний об’єкт історії Росії — останній у СРСР політичний табір. Треба було відбудувати огорожі, то меморіальці самі пиляли дерево. Відкрився Музей 1995 року і вже став відомим у світі як Освенцім, Бухенвальд, Заксенгаузен — бо об’єкти подібні. Організатор фестивалів — “Меморіальний центр історії політичних репресій “Пермь-36”, за підтримки Міністерства культури, молодіжної політики та масових комунікацій Пермського краю. У нас в Україні чогось схожого нема.

Ми з Олесем Шевченком були почесними гостями. Брали участь у презентації двох книжок перекладів Василя Стуса російською мовою — Олександра Купрейченка та Марлени Рахліної. І диска його віршів у перекладі російською мовою “Цветок на камне”. Їх начитали російські актори. Автор проекту Ольга Бойцова.

Звичайно ж, нас, живих експонатів Музею, оточували журналісти та й прості люди. Доводилося ставати екскурсоводами — Олесь на зоні суворого режиму, де провів років шість, а я — на зоні особливого (камерного) режиму, де теж відбув 6 років серед таких “особливо небезпечних рецидивістів”, як Іван Кандиба, Левко Лук’яненко, Юрій Литвин, Михайло Горинь, Валерій Марченко, Іван Сокульський, Микола Горбаль, Василь Курило, Семен Скалич (Покутник), Григорій Приходько, естонці Март Нілус, Енн Тарто, литовці Вікторас Пяткус і Баліс Гаюскас, латвієць Гу-

Олесь Шевченко, латвійський журналіст Дайніс Грінвалдс, співробітниця Музею Катя, Василь Овсієнко, Іван Кукушкін — колишній наглядач. 28.07.2012, Кучино

колишній виконавець наших неправедних вироків (бо ми ж уже давно реабілітовані):

“З початку утворення колоній (1972. — В. О.) аж до виходу на пенсію я не просто керував контролерами (краще сказати — наглядачами), а був членом військового трибуналу, — розповідає в газеті “АиФ” Володимир Кургузов. — Хто в нас відбував покарання? Це зрадники Батьківщини (ст. 64) — нішні герої: лісові брати, бендеровці (так пише російська газета, через е. — В. О.), власовці і наші російські зрадники. Ті, хто продавав за кордон секретні документи. (Справді, було кілька “особливо небезпечних злочинців”, яким смертну кару замінили на 15 років ув’язнення — їх звинуватили у співпраці з німецькими окупантами, і лише одного — у шпигунстві. Власовців позвільняли ще в 50-роках. А кілька бандерівців таки досиджували свої 25-річні терміни. — В. О.) Далі — антирадянщики (ст. 70). Це всебічно освічені люди, з великою підтримкою з-за кордону. Тому умови для себе вони створили ідеальні. Якщо говорити про 36 табір, то одягали їх там із голочки, а харчувалися вони краще ніж більшість населення країни. Чому? Тому що будь-який прокол адміністрації негайно відлунювався “там” (за кордоном. — В. О.) і повертався назад у вигляді всіляких комісій. Йшлося не просто про жменьку людей, яких потрібно ізолювати, а про імідж країни в цілому. Тому нас контролювала не Кизеловська прокуратура, яка займалася іншими зонами, а особисто заступник обласного прокурора”.

Можна прочитати, що про

люди гинули тисячами, були серйозні будівництва, лісозаготівлі, Колимська траса. То були 30—50-ті роки. До чого тут “Пермь-36” з її чистенькими, ситенькими в’язнями, які виготовляли на верстатках клеми для прасок?”

Ось ці клеми на знімку поруч із ключами від наших камер. Ці клеми (ми казали “панельки”) виготовляв і Олесь Шевченко на своїй суворій зоні. Михайло Горинь на особливій зоні щипцями прикріплював до них “сухарики”. А решта в’язнів прикручували гвинтиками ці панельки до шнура праски. 522 шнури за зміну. Робота фізично не важка, але її багато. Не всі могли виконати норму. А невиконання норми — порушення режиму, за яке карали: позбавляли побачення (одне на рік), посылки (одна на рік до 5 кг, але після відбуття половини терміну), і карцер до 15 діб. Олесь Шевченко відсидів 66 діб підряд — без перерви. У карцері гарячу страву дають один раз на дві доби, без цукру і жиру, і 400 г хліба щодня. Якщо ти й не в карцері, то маєш харчування за 22—24 рублі на місяць. Старші люди знають, що це за гроші. Що на волі дехто харчувався ще гірше — не заперечую. І не порівнюйте наше харчування і загалом умови утримання з ГУЛАГівськими, сталінських часів. Там справді люди мерли як мухи. А через наш табір особливого

режиму перейшло від 1980 до 1987 року всього 53 в’язні. Загинули лише восьмеро: Андрій Турик (1982), Михайло Курка (1983), Іван Мамчич та Олекса Тихий (5.05.1984), Юрій Литвин (4.09.1984), Валерій Марченко (7.10.1984), Акпер Керімов (19.01.1985), Василь Стус (4.09.1985). У сусідній зоні суворого режиму загинув Ішхан Мкртчян (24.04.1985). У Чистопольській тюрмі — Анатолій Марченко (8.12.1986). Небагато.

Ось аркушик кухонного зошита з записом Миколи Горбала, який восени 1984 року працював кухарем:

Обід. 1 норма: Рассольник. Каша пшеница

9а: Рассольник. Каша пшеница

5б. Щи. Каша пшеница

Выдачу разрешаю: ДПНК (підпис)

Ужин. 1 норма, 5б, 9а — Суп гороховый. Рыба

Выдачу разрешаю: ДПНК (підпис)

12 ноября (среда). Завтрак. 1 норма и 5б — Суп макаронный

9а — Суп перловый.

Выдачу разрешаю: ДПНК (підпис)

Пояснения. ДПНК — “дежурный помощник начальника колонии”.

Норма 9а — для ув’язнених в одиночній камері, 5б — лікарняна.

А щоб ти довго-довго жив, Кургузов, на таких харчах і в таких “санаторних” умовах, про які пишеш: “Він сидить у нас у теплі і сухості, їсть за столом зі скатертиною, попередньо вивчивши меню”. Це про Володимира Буківського і Натана Щаранського, які, за словами Кургузова, не хотіли працювати, а тільки шукали приводу для голодівки, щоб “там” (за кордоном) “набирати

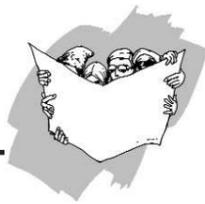
Вивіска “учреждения”. Не тюрми і не концтабору

нар Астра, вірмени Азат Аршакян і Ашот Навасардян, росіяни Юрій Федоров, Леонід Бородін. Це відомі діячі правозахисних і національно-визвольних рухів. На суворому режимі, де сиділи ув’язнені вперше, так само було багато відомих людей. Як і в кожній політичній колонії, українці становили половину чи й більшість “контингенту”.

Аж ось, повернувшись із мандрів, отримуємо повідомлення від Вахтанга Кіпіані (він неодноразово бував у цьому Музеї), що колишній наглядач Володимир Кургузов у газеті “Аргументы и факты. Прикамье” звинувачує “Пилораму” в фальсифікації історії. Він заперечує, що в’язні тут страждали і потерпали від голоду. Кургузов нині — голова ради ветеранів сусідньої колонії № 35 (ст. Всехсвятська). Він очолював службу наглядачів табору, був безпосереднім учасником подій 1972—1987 рр. і міг би теж дещо повідати про ті часи. Однак ніхто його не запрошує, бо бачення подій у нього інше, — бідкається

Панельки та ключі від наших камер, шапка рецидивіста

очки”. До відома: примусово годувати в’язнів, які голодують, починали 18–22-ї доби. Івана Геля (ще в Мордовії) — аж на 32-гу добу. Так заробляли “очки”...

Щодо чистоти. На суворому режимі було легше: фундаментальний туалет надворі діє досі. А в камері особливого режиму, де сиділо від 2 до 8 в’язнів, “параша” (раковина) в кутку, нічим не відгороджена. Накривається фанерою. Вистеживши, коли ніхто не їсть і не молиться, відчиняєш кватирку і возсідаеться, як на престолі. Звідси шлункові хвороби, кривавий гемороїд... А часом води нема, щоб злити. А то трубу під підлогою прорвало — місяцями живемо в смороді. Так тебе первиховують на худобину. І вода — іржава, за кілька годин у квартирі виникає рудий осад на пальці, зверху — жирна плівка. Такий “санаторій”...

Як послухати Кургузова, то інформація запросто йшла з зони за кордон. Як оце тепер — від новітніх політв’язнів, яких чи не щодня хтось відвідує. Насправді ж акції протесту здебільшого готувалися наперед. Бо якщо на волі про акцію не знають і про неї не говорять зарубіжні ЗМІ та політики, то ти хоч здохни — нічого не доб’єшся. Визначалася дата, вимоги, список учасників, хто скільки голодуватиме. І якщо інформація вже пішла за зону, то відмовитися від участі в ній не можна було. Текст писався на конденсаторному чи цигарковому папері, мікрописом, гострим олівцем. Папірець скручувався в трубку, обмотувався целофаном у кілька шарів, запаювався сірником. Винести таку ампулу можна було тільки в собі, сховавши її у невимовних місцях (є ж таке цнотливе українське визначення — “невимовні місця”). Або робили продовговату ампулу, яку ковтали. Вона виходила через добу чи півтори. З неї слід було зняти одну плівку і її проковтувала дружина чи мати, яка готова була ризикувати своєю свободою. Але побачення могли перервати будь-коли. І рідко хто їх мав, ті побачення. Скажімо, Василь Стус за 12 років мав одне побачення в Мордовії і одне на Уралі. Відомі його записи під назвою “З таборового зошита” внесли литовці Баліс Гаюскас та Ірена Гаюскене. 16 клаптів. У книжці вони займають 12 сторінок.

Згадує Кургузов наглядча Івана Кукушкіна. Був такий. І досі є. І я з ним мирно бесідував уперше 1995 року. Іван відсидів 4 роки за бійку з іншим наглядачем, порозумнішав і на пропозицію директора музею Віктора Шмирова погодився працювати на відбудові табору, одночасно консультуючи, як, що там було влаштоване. Згодом був начальником охорони Музею. Ось ми на знімку: Олесь Шевченко, латвійський журналіст Дайніс Грінвалдс, співробітниця Музею Катя, Василь Овсієнко, Іван Кукушкін — колишній наглядач. 28.08.2012, Кучино.

Отакі спомини у мій День Волі. Адже востаннє (дай Боже, щоб востаннє!) звільнили мене 21 серпня 1988 року. І за одну добу привезли з Уралу додому: у літаку мені весь час сходило сонце... Та про це — у моїй книжці “Світло людей”, яку можна знайти в Інтернеті.

Василь ОВСІЄНКО.

День Волі 21 серпня 2012 року

Свободівці проти україножерів

Сергій ГОРИЦВІТ
Фото автора

В Одесі відбулися протестні акції, які провели свободівці та соколята біля Одеської облради, депутати якої дружно висловили “одобрямс” новому мовному закону і запровадили на території Одеської області російську мову як регіональну. У ролі головного погребника української мови було представлено мера міста Олексія Костусева — недолугого ставленика регіоналів і креатури Азарова. Адже це він своїми махінаціями із землею та казнокрадством найбільше підриває авторитет партії влади, своїми діями рие їй могили.

Зрілим політиком і полум’яним захисником національних інтересів виступив на мітинзі очільник обласної “Свободи” Павло Кириленко (№ 9 за виборчим списком цієї партії).

На його думку, поспішливе надання в Одесі та області російській мові статусу регіональної — банальний передвиборний піар місцевих

осередків Партії регіонів та “Родіни”, які перетворилися в Одесі на агентуру впливу РФ і навіть отримують її подачки через Російське консульство. Одеські свободівці вже більше року намагаються через суд скасувати незаконні рішення місцевої влади, яка переводить українські

школи на російські, збільшує кількість російських класів. Пройшовши до Верховної Ради, запевнив кандидат у народні депутати, ВО “Свобода” скасує ганебний мовний документ, який нібито є законом.

А далі свободівці дали справжню оцінку мовній політиці нинішньої антиукраїнської влади у своїй театралізованій виставі. Вони подали портрети тих, хто уособлює чинний бандитський режим, і одіозних ук-

Символічне “повішення”
головних натхненників українофобів

раїнофобів на тлі російського герба. Голови орлів замінили на фото авторів мовного закону Сергія Ківалова і Вадима Колесніченка, президента Віктора Януковича і прем’єра Миколи Азарова, а також одеських регіоналів — губернатора Едуарда Матвійчука і заступника голови облради Олексія Гончаренка. Описля учасники акції скинули на землю цих “пернатих”, розтоптали ногами і викинули на смітник.

Сергій Тулуб остерігається гніву Москви

Лев ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ,
редактор тижневика Українського
Народного Союзу “Свобода”, США

Перебуваючи у червні у відрядженні в Нью-Йорку, голова Черкаської обласної адміністрації Сергій Тулуб роздавав усім виданий із такої нагоди фотоальбом “Черкащина туристична, 5 сезонів”. Видання починається з великого портрета Сергія Тулуба (на Черкащині вже зауважили його пристрась до фотографування), який, вочевидь, слід сприймати як уособлення Шевченкового краю. Далі — опис пам’яток області, у якому впадають в око численні навмисні перекручування історії.

Написано, що у Корсуні-Шевченківському, “окрасою міста є чудовий архітектурно-історичний палацовий ансамбль Лопухіних-Демидових, розташований на мальовничому острові посеред річки Рось”.

Звідси недалеко до містечка Мошни, над яким височіє церква, про яку сказано: “Архітектурні елементи Преображенської церкви використано при будівництві Алукинського палацу М. С. Воронцова в Криму”.

Так, стоїть палац над Росією, є

багато спільного в архітектурі Мошен і Алупки. Але насправді усе це в історії мало зв’язи іншої вигляд.

Після того, як військо Російської імперії придушило 1794 року повстання польського народу під проводом Тадеуша Костюшка, розпочалися репресії проти поляків. На сучасній Черкащині були розташовані численні маєтки польської шляхти. Найпривабливіші з них відразу перейшли до росіян. Саме так палац Станіслава Понятовського у Корсуні став власністю російського уряду і від царя Павла I перейшов до князя Петра Лопухіна, голови Ради міністрів імперії, для його дочки Анни — фаворитки імператора. За польського володіння 1787 року в палаці гостювали імператор Австрії Йосиф II і король Польщі Станіслав-Август (Понятовський). Зрозуміло, що новий власник Петро Лопухін теж дбав про поліпшення маєтку в Корсуні, але насправді його засновником не був. Коли пізніше Григорій Демидов одружився з княжною Катериною Лопухіною, то став співвласником польського палацу.

У багатьох випадках родовиті поляки шукали для своїх доньок зятів серед російських сановників, щоб таким чином вберегти влас-

ність від конфіскації на користь Росії.

Мошни стали разом із сусідніми селами посагом для Єльжбети Браніцької, доньки магната Ксаверія Браніцького з Білої Церкви і його дружини Олександри Енгельгардт, племінниці Григорія Потьомкіна. Єльбету (Єлизавету) 1819 року видали за російського князя Михайла Воронцова. Князь мав інтимний зв’язок із подружжям — Ольгою Потоцькою, дочкою ще одного магната з Черкащини Станіслава Потоцького і славнозвісної красуні Софії. 1824 року відбувся шлюб Ольги Потоцької з російським генералом Левом Нарішкіним, кузеном Михайла Воронцова. У посаг Ользі дали Тальне. Її спершу хотіли видати за князя Павла Лопухіна, який успадкував від батька Корсунь. Шлюб не відбувся, Павло Лопухін не мав дітей і Корсунь 1866 року разом із князівством перейшов до полковника Миколи Демидова, двоюрідного племінника Павла Лопухіна. Микола Демидов одружився з Ольгою Століпиною, яка жила в Корсуні до 1918 року.

Більшовики знищили цінні розписи у залах палацу, розграбували колекції і меблі.

Графиня Ольга Нарішкіна жила

Світлана ОРЕЛ,
Кіровоград

Свято видалося барвистим і різноманітним. Чимало учасників зібрав фестиваль борщу, що тривав у міському парку. Змагалися команди Новомиргорода та сусіднього містечка Мала Виска — у кого борщ виявиться смачнішим? Веселому дійству, в якому брали участь хорові капела “Гуляй-поле”, жіночий вокальний ансамбль, рясна літня злива надала особливого екстриму. Жарти, сміх, пісні, барвисті вишиванки...

Після усього цього потрапила на урочистий прийом із нагоди дня міста. За багатим пишним столом зібралися керівники області, району, генеральний директор “Велти” Андрій Бродський зі своєю, депутат обласної ради Віталій Грушевський (Новомиргород входить до сфери його інтересів як майбутнього кандидата в депутати Верховної Ради), кілька гостей. І ніби потрапила на іншу планету — за столом усі, хіба за винятком міського голови Якова Немировського, говорили російською. А Бродський ще й жартував щось із цього приводу...

Визначайтесь зі статусом, панове!

Нещодавно мій рідний Новомиргород відзначив день міста. Цього року було вирішено об’єднати це свято з професійним — Днем металурга, бо кілька місяців тому неподалік містечка запрацював гірничо-збагачувальний комбінат із видобутку та переробки ільменітового концентрату, де чимало новомиргородців отримали роботу, а район в особі ТОВ виробничо-комерційної фірми “Велта” — відповідального партнера, який допомагає вирішувати соціальні проблеми району. Того дня було закладено символічну капсулу, що означає початок будівництва другої черги комбінату.

Контраст став занадто різким, тож стриматися було важко:

— Ви що, панове, не чули відомого виразу: чужою для народу мовою розмовляють або гості, або лакеї, або окупанти. Тож визначайтеся зі статусом!

Новомиргородщина дещо піддалася суржикізації, але однак тут панує українськомовна стихія. Що вже говорити, якби мої земляки, як це зустрічається у подібних містечках Сходу і Півдня, більше спілкувалися російською! Тут би ці керівнички відразу заявили, що це мова їхніх виборців! Кожен із них не раз бив себе в груди, доводячи і розповідаючи, як вони піклуються

про народ. То чому ж вони такі байдужі до його душі — мови? Не на часі? А Закон Ківалова—Колесніченка на часі? Та й ніхто не вимагає від вас особливих зусиль — живіть тільки в українському духовному просторі, якщо ви волею долі чи випадку чимось серед цього народу керуєте. Бо як же можна вірити у щирість ваших добрих справ, якщо ваша душа — в чужій аурі, в чужій енергетиці? Якщо ви не розумієте, що повальна русифікація — наслідок столітньої імперської політики — тяжка хвороба, яка несе з собою моральну та психічну деградацію і яку необхідно довго і наполегливо лікувати, а не

Віктор ЮЩЕНКО:
«Сумлінне виконання
«мовного закону» й
місцевих рішень на
його підтримку вб’є
український бюджет»

“Тільки переведення роботи органів влади і всієї документації на регіональну російську мову вийматиме з державної казни щороку близько 250 мільйонів гривень. Якщо врахувати мови інших меншин — польську, угорську, румунську, словацьку, русинську, грецьку, молдавську, німецьку, кримськотатарську — та спробувати створити для них такі ж умови, як для регіональної російської, то вартість переведення документації на регіональні мови може зрости до 2,5 мільярдів гривень на рік”.

Віктор Ющенко також підкреслює, що статус української мови, як єдиної державної, хоч і доволі мляво, але захищає власний ринок, зокрема в освіті, дублюванні фільмів, виробництві реклами, шоу-бізнесі. Якщо ж у цих сферах українську мову замінити російською, збитки України за рік складуть близько 560 мільйонів гривень. Якщо книжковий ринок або ринок кінопрокату заповнить продукція іншими регіональними мовами, то сума фінансових втрат українського бюджету може зрости у 9–10 разів — до 6 мільярдів гривень щороку.

Прес-служба “Нашої України”

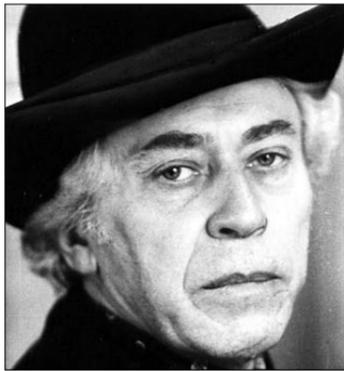
певний час у Мошнах. Отже, йдеться не про схожість архітектури Мошен і Алупки, а про власність і забудову обох поселень Михайлом Воронцовим.

Таким чином Сергій Тулуб у пропонованому в Нью-Йорку виданні уникає згадок про економічне вторгнення Росії в український простір після приборкання повсталі Польщі. І чинить це, на мою думку, свідомо, бо випускники Академії суспільних наук при ЦК КПРС і колишньому першому секретареві міського комітету Компартії України в Харцизьку не випадає розповідати про те, як Росія не лише зброею, а й усіма доступними їй засобами поширювала свої імперські володіння. У Москві можуть образитися на свого вихованця.

роздрядувати виразки до крові перед кожними виборами? А замість цього ви тичете цьому народові яйця чи цукор на гривню дешевші і кричите про надбавки до пенсії та соціальні виплати для геть нещасних. Аби лиш проголосували, аби лиш на плечах цих нещасних та обдурених вчоргове утриматися при владі.

Так, вони, ці керівники, недурні, працюючі, беручі, за формальною ознакою — еліта нації. Та без душі цієї нації, тієї найголовнішої серцевини, що надає сенсу будь-якій добрій справі, на перший план виходить — що у кого: гарна кар’єра, жирнюща надбавка і до так уже великої пенсії, трамплін у Верховну Раду, можливість вигрібати з цієї землі її природні багатства і отримувати надприбутки, кидаючи людові під аплодисменти (благодійник!) якісь гривні.

Ці панове давно вже визначилися зі статусом. Та рано чи пізно народ визначить їхній справжній статус.

Упорядник і автор літературно-критичних розвідок лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

Люблю в поезії
інтимність сповіді.
Її ніхто для публіки
не причесає.

Г. Мазуренко

Поезія Галі Мазуренко — поезія двох періодів її життя — празького й лондонського, що різняться між собою.

В її перших книжках прочитуються сліди захоплення. Символізм, неокласицизм (у своїх і чужих шатах), ледь вловні дотикання до поетів Празької школи чи її відштовхування від них, навіть стилізації під фольклор — ні-ні та й озиваються у її текстах.

Це не еkleктика, не мішанина впливів, а ніби опосередковане відлуння читаного, спроба приміряння його до себе як одягу — підійде чи ні?

Щось дикоростуче, на перших порах ледь помітне, уперто протистоїть експансії лектури. Це щось — думка, яка самостійно шукає виходу із хаосу першотворення. І хоч знаходить вона його далеко не завжди, що, як згодом з'ясується, свідомо культивована особливість цього письма, але саме цей факт дає можливість ухопитися за ниточку з тим, щоб розмотати клубочок своєрідного кострубатого таланту поетеси.

Творчість Г. Мазуренко — передусім акт думання. Тому її близькість до неокласиків, на чому наполягають деякі дослідники, непряма, носить вибірковий характер і торкається переважно празької пори.

Книжки, які вийшли в Лондоні, попри окремі вірші, фактично нічого спільного з неокласицизмом не мають. Лишилась хіба що небайдужість до класичних сюжетів, героїв творів, визначних особистостей.

Це й зрозуміло: такої інтенсивності думання затісно у канонічних формах.

Зближувати поетесу з неокласиками недоречно уже хоча б тому, що вона дозволяє собі формальну сваволу, демонстративну недбалість технічну, вживає приблизні рими, а то й не вживає їх там, де вони, за поетичною логікою, неодмінно мали бути б. Занурення у процес думання заводять її так далеко, що поезія ніби втрачає функціональність.

Празькі книжки Г. Мазуренко — це й брак стилістичної цільності, розшарпаність тем і варіацій, важко вловлювана лінія розвитку.

Серед численних *ніяких* віршів — окремі зблиски. Та навіть у слабких речах незвідка вражає несподіваність думки. Два рядки як портрет епохи:

Тепла так мало.

*Так горить завзяттям
Братоубивчий
стиснений кулак.*

У 1939 р. муза Галі Мазуренко озветься передчуттям неминучості світової бойні:

Часів недобрих

*чути крок вельможний,
Недовго їх, недовго їх чекати!
Як і особистих драм.*

Із талановитими сучасниками, поетами-празжанами Г. Мазуренко єднало хіба що відчуття емігрантської покинутості: "Страшне життя серед чужого світу вигнанцеві без друзів, без рідні!" І це при тому, що вона видавалася рясніше від багатьох із них.

Із-поміж інших відмінностей їй бракувало мілітарного духу, ха-

Галія МАЗУРЕНКО (1901—2000) Непричесана поезія

рактерного для пражан: Маланюка, Ольжича, Липи, Теліги.

Мав рацію І. Качуровський, який чи не перший звернув увагу на поезію Галі Мазуренко. Вона не вписалася в Празьку школу, лишилася сама по собі, ніким серйозно не зауважена.

Різкій зміні стилістики лондонського періоду передувала складна внутрішня робота, пов'язана з двома захопленнями поетеси. Вони відчутні уже в празьких віршах.

Перше — зацікавленість культурою і філософією Сходу (якийсь час навчалася на філософському ф-ті Берлінського університету).

Друге — заняття живописом, скульптурою і графікою у Студії пластичного мистецтва у Празі. Хоча намір стати графіком невдовзі пропав. За словами поетеси, почала "душити лінія", яка здалася їй інтелектуальною вигадкою.

"Чи можна так малювати, щоб не було контуру?" — запитала я професора Лісовського. Виявилось, що це в графіці неможливо, і я покинула її за це, перейшла до акварелі, про яку навіть видала мою першу збірку віршів. В них я теж шукала *недомовлене, без плям і твердих контурів*" (виділено мною — В. Б.).

Маємо ще один доказ наскільки далеко від неокласиків була Галія Мазуренко у своїх устремліннях.

У звертанні до поета вона по суті говорить те саме:

*Незрозумілим бути... сміло
Навіювати сни чудні...*

Між книжками виданими в Празі: "Акварелі" (1926), "Стежка" (1939), "Вогні" (1939), "Снігоцвіти" (1941) і лондонськими "Порогами" — пролягла відстань майже у 20 років.

Молодість давно промайнула. Життя прибілося до чужого берега, з якого вже не було вороття назад, у відкрите море, де стільки штормів пронеслося над її головою. Лишилося тільки гортати строкату географію поневірянь, зміну країн, міст і місць навчання, втечу від смерті і повсякчасних небезпек, особисті драми і боротьбу за існування.

Їй було що згадувати: півроку не дотягла до столітнього віку. До глибокої старості не втратила діяльної допитливості, не розлучалася з книгою: читала, зіставляла, осмислювала. (Скупий на високі атестації І. Качуровський, назвав її найосвіченішою поетесою діаспори).

Ця жадаба знань, спрага пізнання нового передалися, либонь, у спадок. Історія роду поетеси по матері — цілий гурт колоритних особистостей, які лишили свій слід у правознавстві, хімії, біології, інженерії, медицині, політиці. Імена її дядьків Мазуренків — Семена, Василя, Юрія зафіксовані в "Енциклопедії українознавства". По лінії батька, аристократа Боголюбова — такі постаті як історик Татишев і декабрист Муравйов.

Напівукраїнка по крові, яка попри своє довге життя, мешкала в Україні усього якихось 12 років, Галія Мазуренко стала істинною українкою, свідомою свого вибору уже з перших кроків, коли взяла собі за літературне ім'я прізвище матері.

Осмилюючи "шляхетний аскетизм зусиль" (її вислів) замислюється — а чи він не від небайдужості до точних наук? Під впливом одного з дядьків, хіміка за фахом, подумувала навіть про навчання на фізико-математичному факультеті.

Хоч математика цієї поезії локалізована і стосується тільки змісту. Як уже мовилося, для Г. Мазуренко нить Аріадни — думка. Навіть якщо вона недомовлена. Важить тільки та правда, якою переймається душа саме зараз. Все інше її не обходить. Незвідка поетеса опускається ледь не до аматорської невправності. Вона не просто нехтує точністю рими, а мовби поважає нею як чимось другорядним, ставлення її до римунання приблизно таке ж, як до контуру в графіці.

Одна з лондонських книжок Г. Мазуренко називається "Зелена яшірка". Як яшірка втрачає хвіст і нарощує новий, чи як змія міняє шкіру, так поетеса то звільняється від рими і від гладкопису попередніх книжок, то знову повертається до них.

Вона навіть декларує, що кохається в хаосі поезії, що їй любі усілякі неправильності й хиби.

Окремі її вірші за своєю структурою нагадують ритмічну прозу "Замість сонетів і октав" Тичини, зокрема його "Живемо комуною", а то навіть щоденникові записи.

*В помилках жива вода
поезії зберігається,
Коли мова засушилась
від правил і норм,
Вислизас говірка і відпочине.*

Це звучить як самовиправдання і виклик в одночасі. Бо помилок багато — лексичних, синтаксичних, стилістичних, не кажучи вже про численні зміщення наголосів, що ускладнює сприйняття навіть верлібрів.

Те, що було винятками у поезії празької пори, стає майже нормою пори лондонської. Проза бере гору, прозовірш рухається неквапно й натужно, у нього

З очей незрячих опаде емаль.
Та й хто гадав, що душу
Можна вбити?
А що, коли кінець, а все не край?
А що, коли ти вернешся додому?
І смерть, таємно відчинивши Рай,
Замкне уста, щоб не сказав нікому?

Пам'яті Олєги Теліги

Вона загинула, завітчана в словах,
Які весною тільки проростають,
Коли від щастя голова тяжка
І шийку дітям легко смерть ламає.

Її забили, бо вона поет.
Помазаники перші йдуть на жертву.
В тюрмі за стінкою голосить кулемет
За тих живих, що ждуть своєї черги.

1919 рік

Гострим краєм — караваєм
Ізгнувся горбок — село.
Коровки між молочаєм...
Хтось поцілює в вікно?

Сонце серце загубило
По вишнях. А там, на пні
Кулемета положили...
Так згадалося мені.

Бджілка цокнула по гілці.
Був наш сонник і пропав.
Серце держиться на нитці,
І що нитку хтось порвав!

Що там далі? Ох, нехай, нехай.
Все одно нічого не пізнати.
Серце, мов дитину колихай,
Щоб навчилось твердо, твердо спати.
Єсть у сонця барва, — сліпне зір.
У житті є мука, — кров німіє.
І, коли приходить смерть, повір, —
Йде вона, бо нас, живих, жаліє.

Життя мине, й надійде тихий жаль,
Безмірний сором за життя прожите.

Гострим краєм — караваєм
Ізгнулась цілина...
Пам'ять часом пригадає,
Щось підкаже чужина.

Надія

Надіявся Бог і стелив пелюшки
Для Сина, радів, усміхався,
А вічний скитальник чув:
"Жди Його, жди.
Приходу вже Другого жди".
І падали з неба святі пелюстки
До келії, де він спасався.

Світильник століть у двадцять горів,
Лишаючи літопис-спомин!
А вічний скитальник чув:
"Жди Його, жди.
Приходу ти Другого жди!"
Бог слав пелюшки до святої гори.
Ніхто не рождавсь на Афоні...

А часом у сьайві з'являвся Сатана
По келях. Іди, звідки взявся!
Із жахом хрестились ченці: "Ні, не жди!
Я тут. А Його вже не жди!"
Скитальцю протягував чару вина
І весело з Бога сміявся...

Зривалась клякка, зачіпаючи хрест,
Натроє спіраллю розгята,
А вічний Скиталець чув: "Жди мене, жди!
Приходу ти Другого жди".
Він мовчки вставив і самітний, як перст,
З кляккою відходив блукати.

Орлик

Міє ноги міст старовинний.
Крутять води темної Темзи.
Орлик жив недалеко. Ходив він
До цього мосту, що оперезав
Лондон на кілька сот років.
Міє камінь свій міст старовинний
Під трамвайний, пароплавний рокіт,
Так, як мости в Україні...
Чути запах смоли та риби,
Як на пристанях Дніпра, Дону.
Тут стояв Орлик і думав, — розбите...
І тяжко стояти було старому.

Малюнок Ікано Гоюя

Сива пустиня вечірня. Спить буйвол.
Заморозь тихо лягає в долину.
Хлопчик чабан в дудочку більше не дує.
Їх тільки двоє, чи троє?
Чи третій із ними,
Бриль на чоло натягнувши, чатує?
Троє, чи двоє?
Чи бриль положивши на спину
Буйвола, менше боїться хлопчина?
Сива пустеля вечірня на скелях.
Спить хлопчик і буйвол.
А третій із ними,
бриль натягнув на чоло і чатує.

Тришника в серці

Після першої війни, після бойні повстань
Професор п'ятнадцять літ
клав набиту пістолію

тільки одна тяглова сила — розум. Жодних оздоб, той же аскетизм — ні метафор, ні інших яскравих тропів — тільки глибоке буріння, доскіпливість істини.

Г. Мазуренко свідомо розхиляє вірш таким чином, щоб його конструкція в подальшому могла витримати важку ношу розкутого раціо. Природно, що на такому шляху потрібен перепочинок. І поетеса переводить подих:

*Хто знає... Вірші — це сміття
Троянд розжевих, що пов'яли?
Хто знає — вірші це знання
Того, що в світі не було?*

Та навіть озирання в молодість не приносить полегші: обтяжена свідомість бере своє:

*Знову сумую за музою.
Кличу. Болить голова.
Як дійсність тільки ілюзія,
Вона занадто жива.*

Життя Галі Мазуренко в туманному Альбїоні — час наближення до самої себе, пора самозаглиблення, інтенсивної роботи духу, авангардних шукань, стимулюваних обзнаністю з чужими культурами.

За своїм світовідчуженням ця дивна натура випадає із загального ряду уже хоча б тому, що найшасливішим періодом свого життя вважала... старість.

*Благословляю серця старість,
Волосся сивину ясну,
Без бурі тишу самітну.*

Автори біографічного нариса до вибраного Г. Мазуренко (Київ, видавництво ім. О. Теліги, 2002) Надія Миронець та М. Чабан наводять такий промовистий уривок із нотаток поетеси: “Що може бути кращим творчої старости, коли ніщо і ніхто не перешкоджає віддатися читанню цікавої книги, зміст якої став зрозумілим лише з роками після довгих студій, коли вироблена звичка повільного вдумування в слово? Ідеї і питання, які мучили в дитинстві і на які дорослі відповідали: “Багато знаймиш — швидко постарієш!” Ці питання стоять без відповіді, і я продовжую їх ставити. Там, де наука не знає відповіді, починає філософія свій розвиток, але і вона спи-

няється на кордоні раціонального мислення і далі йде релігійне почуття, або людина закриває очі і просто живе, як живеться”.

Цінне зізнання, що спонукає згадати діалог Цицерона про старість.

Ось деякі з тих питань, що поетеса їх ставить: “Ізвідки ти прийшла душа?”, “Чи треба декому померти, і тоді очищений і добрий дух із помилок воскресне на суді?”, “Чому мудрі й безжурні слов'яни спокійно наймали варягів, зі стисненим ротом князів цього світу, на чорну роботу влади?”

Цитата з вірша “Істина” зі збереженням графіки:

*Чи Істина схована
за неізнаною Правдою?
І поза неізнанальною Ідеєю?
Чи сила її в мові,
Не в слові, а поза значінням
слова, в вимові
Голосом того, що не має
форми? Слова, що не
вимовлені
По-за-мовні?*

Поезія тут і “не ночувала”. Звичайна проза. Навіть позбавлена чіткого ритму. Та мова зараз не про це.

На складні питання Г. Мазуренко шукала відповіді, як уже йшлося, передусім у філософів Сходу. Та не тільки в них. То вона погоджується з Еклезіастом: “Усе, що буде, все було”, то, осмислюючи зміну поколінь, доходить невтішного висновку: “І стане істина — брехнею. Вогонь їх — чадом. Смерть — зорею”. “Тяжкі ідеали тяжко гудуть у дзвонах Мазепи. Забуті повстання в загальній могилі забуття”.

Зневірою, усвідомленням марності зусиль перейняті не тільки історіософські вірші Г. Мазуренко, а й ті, у яких вона торкається власної творчості.

В “Останньому вірші” поетеса звертається до музи: чи не зробиш ти, мовляв, з мене Робінзона Крузо? чи не доведеться не тільки самій писати, видавати, а й самій читати власні книжки?

Подібне повторюватиметься й потім: “А я все пишу. Для кого?”

Чому? Чи прочита хто вірші в Україні?” Мотив поширений.

*Думи гуляють по світі,
Думи без тіла.
Легко їм душу зловити,
Що для них стіни?*

Думи ті віднаходили різну форму. Зміна стилістики — то наслідок руху не тільки від простоти до складності, а й від складності до ускладнення. Надто у вільних віршах. В обіг залучається все — події, факти, географічні назви, прізвища тощо. Прозовірші розбухає, унезграблюється, подовжений рядок унеможливає швидкість читання.

У цих свідомо загальмованих філософемах подекуди із вкрапленнями римовання, яке хоч і підсвіжує вірш, але грає лише допоміжну роль, — філософ незмінно перемагає художника.

*Не хочу спинятись, хочу
пізнати глибоко саму себе,
Аж до останнього
Гордієвого вузла. Його я
Маю розсікти, як яблуко
Пізнання Добра і Зла,
Що я зірвала
в далекій Бувальщині.*

Зображувальність скромно озивається переважно в канонічних віршах. Та й то нечасто. Зусилля спрямовані на вилушування поживного осердя. Але й там і там — відчуття безмежної загубленості.

У читача цієї поезії складається враження відрубності авторки від інших. Деякі вірші за самозосередженістю віддалено нагадують Плужника, але не більше. Вчитуючись, починаєш розуміти звідки це: як і Плужник, Галя Мазуренко абсолютно щира. Але Плужник дисциплінований, стилістично цільний поет. Йї же однаково близькі і гармонія, і хаос, хоча хаос той по-своєму організований.

*І знов Поезія на вудці витягає
Прозріння тайне,
що висить на ниточці.*

В одному із віршів вона каже: “...і вихор цінності перемістив”. Йдеться про більшовицький переворот. Але, якщо зіста-

вити її ранні книжки з пізніми, і в ній самій відбулося переміщення цінностей. Естетика мовби відсутна голім інтелектом.

Той, хто не обізнаний хоча б поверхово з лектурою Г. Мазуренко, навряд чи зрозуміє її поезію. Вона й сама свідомо непростоти свого письма:

*Моїх поезій не читайте,
як бракує час
Їх передумати
в четвертий раз.
Прощання затяглось...
але своїх книжок
Не спалю — та й точка.
Не громадянство — муза!
Не Марта,
Так Марія, але мене
колись-то зрозуміє...*

Поет без віри жити не може. Він вірить і тоді, коли переймається відчаєм, коли висловлює сумнів чи й скепсис у доцільності своїх зусиль.

Вірить і Галя Мазуренко. Її вірші — боротьба з самотністю і чужиною. Оборона острівної суші в іномовному морі.

Щоб зрозуміти це, достатньо прочитати вірш “У Лондоні стільки провінцій”, де поетеса з гіркою зізнається, що так і не прижилася в чужому світі. Тема заїжджена. Та на відміну від інших поетів діаспори Г. Мазуренко шукає психологічних аргументів механізмів адаптації, намагається відповідати на питання — чому “до самогубства тягне самота на роздоріжжі?”

Ця самота не полишала й поміж своїми. У “Продовженні вірша гетьмана Мазепи” поетеса напише й про ту одвічну гризню, яка згубно відбилася на українській історії і навіть вигнанців не навчила єдності: “І тянуться сварок варіації нікчемні”. “Як жити з ближнім? — невинна тема”... “І вкупі тісно, і не вижити окремо”.

Рефлексія як спосіб оборони й самоутвердження — ще й так можна підійти до поезії Галі Мазуренко.

Ці затягнуті рядки, які схилиють до неспіху, мають свою притягальність. У міру занурення

в тексти, спершу неясно, а згодом чіткіше усвідомлюєш: відмова від себе колишньої закономірна. Поетеса шукає і знаходить мову, адекватну ситуації як зовнішній, так і внутрішній.

Зовнішня — безбереги води чужини, яких зайшлому не перепливи ніколи.

Внутрішня — збагачена досвідом і напруженим читанням духовності. Той стан, який Г. Мазуренко означила в кількох словах: “Не гасне Дух, коли й нема гарячих мрій”.

Дух той, за Ігорем Качуровським, живився і європейськими містиками: Сведенборгом та Рудольфом Штайнером.

До цих імен можна з певністю додати Достоєвського й Толстого та цілу низку різномовних поетів, а з-поміж них Рільке і пізнього Ф. Сологуба.

Г. Мазуренко вважала себе сюрреалісткою. І це той випадок, коли самоатестація не відповідає дійсності. Так, є в неї кілька віршів, дотичних до сюрреалізму, але загалом її творчість аж ніяк не вкладається в засади надреалізму. Спектр інтелектуальних зусиль і шукань поетеси занадто строкастий і не надається до однозначної характеристики, до сказаного ж нею про найепатажнішого із сюрреалістів — Далі й Бретона — “Ціль їх була: розплескати стояче болото нормальної свідомості”.

Поезія Галі Мазуренко нерівна. Вірші досконалі перемішані з віршами, що не відбулися.

Вона з тих поетів, які самовизначилися пізно, але зуміли на кілька десятиліть випередити тенденції, які спостерігаємо сьогодні в українській поезії.

*Я сказала не те. Перестаньте.
Мої погляди не вирішальні,
Я сказала лише
тільки “Встаньте!”*

В нас Амброзія на снідання.

Це треба зрозуміти. Амброзія, нагадаємо, за міфологією стародавніх греків, пахуча їжа богів, джерело їхньої вічної молодості, краси й безсмертя. Недомовленість промовиста.

Під подушку й так спав... буде грань
Між кошмаром та смертю чи ніколи?

Він жив у підземній залі,
в чеському замку.
Перед каміном стояв
дерев'яний різьблений стіл,
І доспіхи лицарів висіли на ганку
Між заграганих вікон, у напівтьмі.

На лавицях лежали
книжки та папери,
Друкарська машинка,
економічний журнал,
І в пір'ї павутини,
у поросі пера,
Пері раннього ранку, —
будила його зоря...

Сні річок

Тут, у Шотландії, є Дін.
Пливе собі й кінець.
І бачить Дін далекий сон
і Калитву, й Дінець.
Збирав мій дід для слобожан
коштовні три дари.
Віддав снів, бо так бажав,
піски та млин старий.
Віддав свій криворізький став
і Калитву-ріку.
Давав, давав та й перестав,
коли віддав доньку.
Загинули його сини,
доньку злий ворог вбив,
Шумлять, шумлять,
шумлять чи ні
Ті дідові дуби?

Йде, перемінюється сон,
впліта кінець в кінець:
Дінець впадає в тихий Дін,
а Калитва — в Дінець.

Вогні Купайла

(З давньої розмови
з Оксаною Лятуринською)

Тобі дав Бог сувору Духа щирість і стая
шовковий, і тризуб на нім,
І побратимів ширих, мужніх, вірних.
Вогні Купайла Він лишив мені.
Гранчасті вірші із гарніту крешеш, не
смієш молота покласти ти.
До мене хилиться задумана черешня.
Все не з'ясоване у Тайні Золотій...

Не гнешся ти. Коли замкнені губи,
затисла їх, щоб висікти Тризуба!
І не пізнає мрій моїх ніколи
Твоя душа і твій залізний молот.

(Прага, 1940?)

Залізна дивізія

(Написано під враженням книги)

Згадувати треба, трудно — не трудно.
Заплачено тяжко за Очі візії.
Я бачу: ростуть Драконові зуби,
Залізна сила залізної Дивізії...

Туманом стягаються
по горбках, горбочках
Спомини про розстріляних
тифозних в обозах,

Порубаних старшин у гробах — поточках,
Де Різдяним снігом запарошило лози...

Але вони були —
Три Роки самостійної волі!
І за них билися, їх оберігали!
Драконові зуби, засіяні в полі,
Залізні лицарі підрастають помалу.

Страшно Мужів,
що вже не бояться смерті.
Виростають з землі
боронити свою Україну.
Вони вже бачили смерть,
і їм немає смерті,
Знали Три Роки Волі, і їм немає спину.

В моєї музи потрошило крила...
Чи від дощу? Від бурі? Чи від сліз?
Та рівно в північ Невідома Сила
Вікно розбила, й сталося неможливе!
Я бачу в небі знов Чумацький Віз
І музу на вечері в зір нічних...

Спокійно радісна вона
й без крил щаплива,
І небо зоряне до неї не мовчить.

Чому ж по вулиці біжить і торохтить
Весь в жовтому чернець-буддист з Тибету?
Очі горять! Ніхто не крикне: “Цить!
Чого ти стукотиш? Які прикмети
Побачив в Лондоні
нешасний розум твій?”
Наввипередки мчить
в далекий, рідний край,

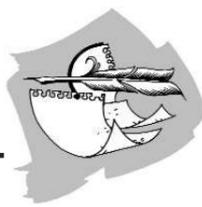
Як навіжений! Зупинися, постривай!
Так сходять з розуму, коли нема надій...

Спокійно зрада
входить в дім, давно розбитий.
Чому? Причин багато.
Як, кого судити?

Обличчя кам'яніє, усміх гасне
І завмирає, мовлене невчасно.
Та бачить око на улюблених устах
Невмілу фальш і непоборний страх.
Машина рівно б'ється
в грудях десь наліво.
І зупиняється
без вибухів нестриманого гніву.

Так просто зупиняється машина:
Людина сплющить очі і застигне,
А на столі поліція знаходить
З чужого краю фотографії дешеві
Й листи поживок на незрозумілій мові.

У Бога безліч назв...
А все їх мало
По картотеках, де у нас
Із давніх, спорожнених ідеалів
Стирають порохи.
Шукаю, вгадую, чи зрозумію мову
Підростка, лицарів і неуків, й поетів
У підсвідомих картотеках крові?
І там знаходжу ніжечку блохи.
Ї Бог майстрував, так як і нас,
З любов'ю...

Богдан ЧЕПУРКО,
м. ЛьвівПродовження.
Початок у ч. 33 за 2012 р.**На взір всевидячого
Бачення і видіння**

Сліпий Гомер, глухий Бетховен... Я вже писав про потребу стовідсоткової концентрації задля достойних творчих результатів. Людині, яка підключається до глибинного, високого, абсолютного, ідеального (підсвідомого та надсвідомого), наче відкривається “третє око”, внутрішній зір, хоча може відсунути на маргінесі (околиці) елементарно необхідний зір (слух), які “заважають” надконцентрації — централізованому зосередженню творчої особи. Звичайно, око — насамперед орган зору. Його фізичні дії і функції достатньо вивчені, але сам інструментарій складний і надчутливий. У хребетних, зокрема й людини очі найдосконаліші: камерні. Пара очей містяться в орбітах (очницях) на лицьовій частині голови. Це очні яблука, повіки, дрібні слізні залози (великі містяться у слізній ямці лобної кістки черепа) й очні м’язи для окоруху. Зоровий нерв з’єднує очне яблуко (ядро й капсула) із головним мозком. Ядро — із двох частин. У передній — одна за одною дві камери, заповнені вологою, і кришталік; більша задня частина вміщує склисте тіло. Капсула має три оболонки. Зовнішня білкова або ж склера спереду переходить у рогівку. Середня судинна оболонка спереду переходить у райдужну з отвором у центрі (зіницю). Зіниця, як і зірниця, зяє, сяє, випромінює і вбирає світло. Внутрішня оболонка — це сітківка (світлочутлива ділянка ока), на яку передається зображення. Рогівка, волога, кришталік і склисте тіло є світлозаломним апаратом ока і діють як двоопукла лінза. Це — проектор, який випромінює з душі і впускає в душу світло, сприймає та аналізує 80 % інформації, транслює наші думки і почуття назовні.

Око — не тільки орган зору, сфера, об’єм, куля, а й порожнина, бездонна глибина, містична діра, канал переходу, лінза й лінгва, пов’язана зі Словом, яке було спершу. Око — отвір у дулянці для вильоту бджіл (вічко), зрештою будь-який отвір, міра ваги (унція), об’єму. Один і Око — божественно синонімічні й представляють щось одне-єдине, цілісне, разове неповторне. При лічбі колись казали не двадцять один, а двадцять з оком (“очко”). Скандинавський Один — світотворчий і світлотворчий деміург: “Боже Око бачить глибоко!” Це вже потім він “став” земним героєм. Первісно Один-Водан представляв духовну владу, силу, мудрість і природні багатства. Його земноводна етимологія — “даний водою і небом (вогнем, світлом)” — позначає те саме, що й Богдан (Богом даний). Згодуйтеся на певну умовність цих етимологічних пригод-розшифровок: усе ж — від ума! Але й пошануйте авторську настирливість і відповідальність у пошуках очевидного... Між іншим Ума — маловідомий, а все ж персонаж світоглядної системи людства й означає *світла*: те саме, що наші Діва, Дана... Найкраще побажання кожній людині: “Щоб Ви бачили світ, і квіт, і діти перед собою!”, тобто світло. Кажуть ще: “Година Вам щаслива! Щоб Ви бачили сонце, світ і діти перед собою!”. Пруський Окопірмс — найперший і найвищий із богів — веде свій родовід від русів.

У християнстві Око — так само божественна сила (всевидяче Боже око), а триєдність можна трактувати як два в принципі видимих (Отець, Син) та третє невидиме (Дух Святий). Усе, пов’язане з оком, взіреть для наслідування. “Оковирний” — гарний, прийнятний на вид, на вигляд (на око), акуратно зроблений, філігранний, а “неоковирний” — вайлуватий, незграбний, некрасивий. Око бачить довкола на всю околицю: наокіл, наоколо, навколо... Мене завжди хвилювало слово “околіт”, яке має дуже широкий спектр прочитань: від “колотити” до “околіти”. Чомусь я йо-

Із книги перетлумачень

го сприймав не тільки як солому чи обмолочені снопи, а як щось летюче (є ж нове слово вертоліт) у змиг ока — за виднокіла. Цей околіт у моїй уяві літає довкола голово, як супутник: око літає! Живе мовлення у кожному поколінні переживає постмодерні переоцінки: коло, коливо, колування, колотити були колись космогонічно архетипними, однак зійшли до околоту (не околоту!) та колотнеч. А все ж мовці щось знають, тому й кажуть при ритуалі: “Ух, ух, солом’яний дух”, прозивають соломому “ді-духом” і стелять на долівку, а малюта перекочуються і примовляють: “Кво, кво — завтра в нас Різдво!”, маючи на увазі народження нового сонця і поворот на весну. У нас казали “воколіт”, “воко”... Звідси й віченьки, вічко, вочі, віче, віч-на-віч, позавочи. Про віче і *вечерю* як віче оріїв я писав у своєму трактаті “Українці” ще до референдуму. Це ж тисячі й тисячі очей звіряють і погоджують те, що душею “очать”, “очіють”, “бачуть”. Або — хочуть! Наша мова має ще й очата, оченята, очиці, очиська, очища та низку інших пестливих і не дуже словоформ.

Безвіч — наосліп, а є ще наочний, заочний. Світловий квант я завжди сприймав як “раз”, тобто певний разовий викид плазми сонця РА. Так само око — теж щось одичине, разове, раз дане, про що я вже писав, одне слово, орган зосередження, бачення та орієнтації на місцевості вже, шойно! Ну, а двічі — наче б два ока, свята пара. Очевидно, сонце — теж видиме око, хоча на нього й “не можна дивитись!” Вчені кажуть, що воно має свою невидиму “пару”, двійника. В розмовній мові і в художній літературі кажуть “око вікна”, “око сонця”. Око — моральний імператив: “Очі — міра; душа — віра; совість — порука”. У москалів замість ока — “глаз”: лаз, підглядання. Воно й справді, поки пролупаєш “глази” після перепою (а повіки злипаються, киснуть), то й сонця не побачиш в “акне”! І Маяковський, і Гребінка пробували “загрузити язик” північного сусіда нашими “чуєш” замість “слишиш” та “оком” замість “глаз-сглаза”, але наші святі слова там не мають живильного середовища чи пак “підпитки”... “Оковитою” хохлацькі пияки називали міцну горілку. Можливо, це робили для реклами корчмарі, але якби не зближення, ба й споріднення з українським словотвором — латинське “аква віта” ніколи не стало б **оковитою**. Справа в тому, що око, як острів, плаває у живій воді пречистої слюзи, у бездонних океанах світової вологи. Та й океан (океян) — це ж око Ана, який аж он там: ген на небі! Це ж бог небес, а до пари йому — наша фольклорна Анна Престоюнна! Світові мітології знають десятки лексем на позначення Ока душі, людської сили, жи-

вої внутрішньої сутності кожного з нас. Знаючі, пак відаючі єгиптяни називали Ніл ОКЕАНОМ, греки прозивали Океаном бога рік та водойм, які омивають землю. У них збереглась назва річки — Океан, як у нас — Бог-Буг або Тайна. Маємо тут натяк на зближення світової Річки-Води із річкою відаючою, словесною (річ-мова!) як духовною сутністю, що омиває душі народів. Зрештою, кожне озерце, річенька, джерельце — теж наче духовне око бога Ана, адже парність і відзеркалення — одна з фундаментальних основ світотвору й словотвору. Якщо ж брати “ob ovum” (від початку, з яйця), то ці моря-океани символізують первісні, світотворчі, родильні води або ж води очищення, оновлення, преображення світу.

Тут ми підійшли впритул до приголосного осердя двох “О”. “Ку”, “ко”, “ки”, “ка” — підсилювальні частки у словотворі, але насамперед тому, що належать до найдавніших архетипних корінчиків. У єгипетській мітології **К** — життєва сила, благословляюче й охоронне, душевне або ж внутрішнє “я” кожної людини. КА — один із формотворчих елементів душі, які й складають людську сутність: сюди входить і сутнісна частка РА (світло, сонце, совість), тому душа й “карається”: який вчинок — така доля... МА (мама, земля) представляє материнсько-земноводне начало. Ось звідки карма (ка-ра-ма)! Не буду втомлювати читача специфічною лексикою коренетвору. Скажу тільки, що “коровий” із прамови — кормовий долевий: його ділять на шастя у ритуальних ситуаціях, тобто ділять карму, долю: підкормлюють одне одного духовно. “Кама” — саморозданий, той, що стоїть “на камені божої Любові”. Мітологія тибетсько-бірманських народів знає гіганта Макона, на плечах якого тримається світ: коли він втомлюється і перекладає велетенський плескатий камінь в океані (геологічну плиту — основу світобудови) з плеча на плече, землю трясуть землетруси. У до-Колумбовій “Америці” разом із кечуа та іншими племенами біля витоків Амазонки (узбережжя теперішнього Перу) “гостювало” колись плем’я юнка: Кон у їх мітології — Бог: єдиний, незримий, всюдисущий. Наші Кий, Куй, Коваль — ковалі людського шастя. Кой (грецьке) — титан, син Урана і Геї (неба і землі). Народив Літо й Астру (Зорю або ж Правду-Астрею); дід Аполлона, Артеміди і Гекати. Разом із “братями” скинутий Зевсом у тартар (на космічний смітник) — греки не сприйняли покаяння і правди, які він проповідував. В іранській мітології була ціла династія киянидів. Юний Мак Ок — син божества Дагди в ірландській мітології асоціюється з Аполлоном... Місцеві перекази щось знають про племена Дану чи

Дани, які прийшли з моря. У боротьбі за Ірландію їх вождем був Луг — нащадок витязів із Галльського Лугу — зі своїм переможним списом... Підсумовуючи, скажемо, що індоєвропейське “кам” — задля чогось, заради когось; “кама” — любов, отже, заради ЛЮБОВІ. Звідси й виводять приименник “к” та компонентну частку “ка”. Скажімо “кавід” — рід, порода, знаюча душа. Тонка *душа* й грубіше тіло мають два ока й третє всевидяче, а ще потребу й здатність любити!

Палідромне “Око” заховає у собі душу світу, її барви: очі — барвисті, блакитні, бузкові, василькові, сині, голубі, сірі, карі, зелені, смолисті, янтарні, червоні, яскраві, світлі, бляклі, білі, жовті, горіхові, каштанові, агатові, сапфірові, смарагдові, сталеві, тьмяні... Очі бувають чорні: темні, як нічка; ясні, як день... Про настроєвий стан очей та особливості погляду — епітетів не менше: банькати, безсонні, бистрі, бігаючі, більмувати, блискучі, вирячені, витрішені, вогненні, водянисті, вольові, впалі, втомлені, гарячі, холодні, глибокі, дрімливі, гострі, запалі, заспані, змучені, каламутні, мертві, мокрі, набряклі, злі, незмигні, незрячі, підсліпуваті, порожні, п’яні, старечі, сухі, сяючі, чисті. Про форму і контур очей так само достатньо означень: великі, вузькі, біблійні, булькаті, глибокі, квадратні, косі, округлі, маленькі, монгольські, опуклі, плоскі, трикутні... Людські очі порівнюють із нелюдськими: баранячі, вовчі, заячі, котячі, коров’ячі, лисячі, орлині, риб’ячі, свинячі, соколині. Перші враження про душевний стан чи характер людини теж читають по очах. То вони азартні, то ангельські, а ще байдужі, безборонні, веселі, безсоромні, безтурботні, благородні, вельможні, божевільні, жахливі, вимогливі, владні, гарні, горді, гнівні, гренчі, дивні, дикі, дурні, добрі, елеїні, довірливі, допитливі, дитячі, живі, загадкові, завзяті, жадібні, завидючі, жорстокі, жалюгідні, злочинні, зарозумілі, задумані, зміїні, звичайні, замріяні, зворушливі, зловісні, тихі, нахабні, перестрашені, одурілі, зачаровані, зобиджені, зрадливі, зличавілі, нещасні, отигні, колючі, лагідні, козацькі, лукаві, люблячі, невинні, печальні, привітні, правдиві, невблаганні, пильні, підозрілі, розбещені, пронизливі, чесні, пустотливі, пророчі, тямущі, солодкі, тупі, смутні, розумні, шасливі, строгі, ширі, страпаті, чутливі, мерехтливі, всевидячі, Божі, чоловічі, вічні, українські.

Очі — це й зір, зіниця, більма, баньки, балухи, сліпи, сліпаки, вирла (випуклі, витрішені). Зір, безумовно, поєднаний із зорями, від яких іде світло. “Зріти”, “зорити” теж пов’язані із очима та зором. “Здріти”, “вздріти” — побачити. Зіркий — пильний, видючий, той, хто вглядається і добре бачить. Звідси й “прозирливість”, “підозріння”, позорище (ганьба), взіреть (зразок), дозорець, неозорий (неоглядний), позір (погляд), короткозорість, прозорість, надзірний, а також узор (взір), що так саяливо сяє на грудях українця. Зерно теж дозріває завдяки світлу сонця чи пак зорі. Без дієслів “глянути”, “оглянутись”, “озирнутись”, “озирати” ми були б приречені на незрячість. Зір можна вселити, веселити, втопити, втупити, заступити. Зір, погляд, очі тонуть у чомусь, зокрема й в ... очах, прикипають, приховують, притягають. Щось тішить зір, а щось чарує чи дивує. Можна сказати “в живі очі”, а можна й зурочити (зір читати), вректи. Спрямовуючи погляд на щось чи когось, крутять оком, як циган сонцем. “Очі його упали на бабу Оришку...” — пише Панас Мирний, справжній постмодерніст XIX століття. “Панське око товар

Фото Олександра Литвиненка

Феномен Богдана Ступки

тучить”, — вторить Марко Вовчок. Кожне покоління переосмислює ті чи інші філософемі: бачення — важливий компонент світогляду.

“Глянути”, “погляд”, “позирок”, “взір” та “згляд” засвідчують важливість очей, які формують світоглядні, релігійні та філософські погляди й моральні максималізми їх власників. Куди не глянеш оком — всюди божа наука. “Гляди ж мені!” — застерігають чи погрожують одне одному. Глядіти можна прямо в очі, або й крізь пальці, не далі власного носа і т. ін. Українець може глянути, поглянути, споглядати, дивитися, зиркнути, глипнути, блимнути, блиснути. Погляд можна кинути, втупити, відривати, затримати, обертати, переводити, ловити... Кожна людина на все має свій погляд. На перший погляд це добре, однак... З першого погляду, за першим позирком можна відразу розпізнати, хто є хто. Або — що... Або й не розпізнати. Поглядом, буває, блукають, блудять, липнуть, впиваються, жеруть, міряють, зустрічаються, злизують, ласкають, обводять, обдаровують, окидають, пасуть, поводять, прикипають, простромлюють, ковзають, промащують, проводжають, стріляють, обдають. Можна й поглядити поглядом. Не відриваючи погляду, дивляться на щось. Споглядачі споглядають. На розглядинах чи оглядинах оглядаються, приглядаються. “Глядний” — розсудливий! Зглядаються на дивовижну або якусь мацапуру, але можуть зглянутись на бідолаху... В кожному суспільстві є свої глядачі, оглядачі, наглядачі, доглядачі... Поглядом можна й сказати. Майже без слів. “Згода!” — дружно схопились за ідею греко-католики й показали Бодлеру дві православні дулі. Чиста совість — чисті й очі! В очі сміються, говорять, впадають. Я, скажімо, користуюсь такою градацією: “впала в очі”, “впала в очах”, “впала з очей”. Люблю дивитися правді в очі, не люблю, як хтось пускає дим в очі. Буває, з очей сиплються іскри чи в очах бісики грають. Бережуть щось, як зиницю ока. “Бачив на власні очі!” — переконує очевидець або й... брехун. Очима блудять, водять, блукають, вбирають, їдять. Очі виїдають, випивають, вильовують, відводять, випікають, виплакують, вивалюють. В очах можна втопитися — такі глибокі! “Гостре око” засвідчує добрий зір. Очі грають, блимають, загораються. “За красиві очі маєтку не купиш!” — кажуть старші. Не завжди за гарні очі й люблять. Злодійкувато відводять чи ховають безчесні очі. “Не замазуй (або “не замилуй”) очей!” — мовлять лукавому. Міряють оком, б’ють межі очі. Завидуючі очі рогом лізуть. “Щоб тобі повлазило, як не бачиш!” — скаже вам перша-ліпша бабця. Позаливають очі пияки, а потім роблять великі очі, мовляв, де ви це бачили? Від нещасливої долі або злиднів тікають світ за очі. У страху — очі по яблуку, у страху — великі очі... “Єдно око має більше віри, як два!” “Що скажеш одному, те двом не кажи!” “Як дам тобі, тільки очима лупнеші!”. Можна їсти когось очима, а буває, що жаба до очей лізе. Куди серце лежить, туди й око біжить. “Роззуй очі!” — кажуть роззяві чи неуважному. “Бачать очі, та зуб не їме!”, “Не бачила очком, то й не бреші язичком!”, “Моргай не моргай — покращали хлопці капці...”, “Вір своїм очам, а не чужим речам!” Брехня (чи правда) у вічі коле. Око бачить далеко, а розум — ще далі. Смерть заглядає або й зазирає в очі, слюзи крутяться в оці, сон не йде на очі; деколи й сором їсть очі безсоромних. Життя проходить хутко, як оком змигнути. “Бач, небачай та й попав!” — сказати б ненароком про олігархів! Бо як ми живемо? Таж тої правди ніхто в очі не бачив! Дивляться одне в одного люті українці лихим оком, позичають скоробагатки в сірка очей, не змикають очей трудівники, чекають нової гайдамаччини, щоб уже відкрито межі очі плонувати чи й — “око за око!” Що ж: глядько не наглядиться, хвалько не нахвалиться: гарна, щедра, розкішна українська мова, але як я буду читачеві в очі дивитися, як не поставлю крапку?!

Далі буде.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
генеральний директор Національного культурного центру України в Москві,
доктор історичних наук

Богдан Ступка не лише геніальний артист світового масштабу, а й моральний лідер української нації. В історичному виборі між силами добра і зла, який особливо гостро виявився на рубежі століть і тисячоліть, саме Ступка був і є для всієї України живим уособленням добра. Якщо проблема вибору й особистої відповідальності стоїть нині перед кожним з нас майже із трагічною гостротою гамлетівського питання, то українці можуть обирати орієнтиром безперечного для всього народу великого Богдана Ступку.

Мабуть, у всьому світі не знайдеш іншого такого артиста, який би мав таке виняткове значення для своєї нації. Найчастіше духовність і менталітет певного народу презентує цілий шерек акторів й інших видатних діячів мистецтва. Та Ступка в Україні вивищувався над усіма, зосередивши не тільки в своїй творчості, а й в особистості кращі риси національної душі й української духовності.

Не маю сумніву, що, незважаючи на політизованість і меркантильність сучасного світу, в історії України наш час буде позначений не ім’ям державного діяча чи бізнесмена, банкіра чи кримінального “авторитета”, ура-патріота чи естрадної зірки. У пам’яті нації залишиться Богдан Ступка. Назавжди. Тому що його визнав народ. Тому що йому народ вірить. Не просто глядачі, а народ. Саме Ступка для багатьох українців значить більше, ніж будь-який інший артист — хай навіть світового рівня.

Не перебільшу, якщо скажу, що ім’я Майстра робить честь усій українській нації, вивищуючи її духовність. В Японії є титул “Живе національне надбання”, якого удостоюються, між іншим, і артисти. Це саме те звання, на яке заслужив актор від своєї держави.

Завдяки творчості Майстра ми не тільки долучаємося до високого мистецтва, а й наближаємося до історичної суті вітчизняних геніїв — Григорія Сковороди, Івана Котляревського, Тараса Шевченка... На крутому зламі століть і тисячоліть Ступка створив яскраві образи, знакові для кожного українця, — Богдана Хмельницького та Івана Мазепи. Як історичний персонаж сприймається його Тарас Бульба. Ці ролі мають не лише художній, а й духовно-політичний резонанс, повертають нам національну пам’ять і гордість за свою історію. Вони напоумляють і укріплюють народ.

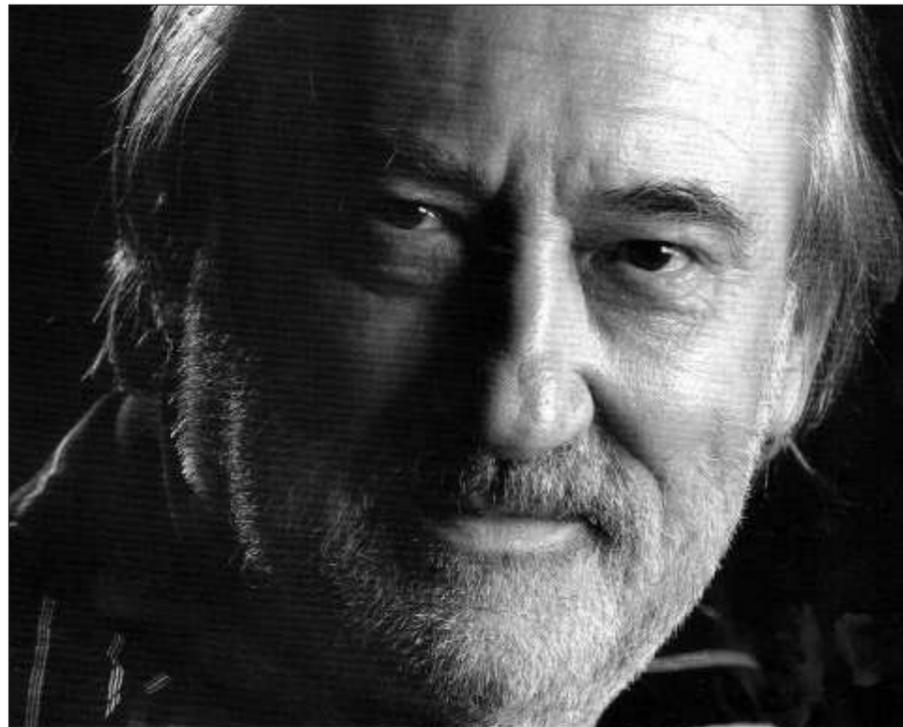
Дуже важливо, що високий творчий злет артиста співпав у часі з оформленням української державності, й сам він став уособленням національного духу нової України. Завдяки Ступці, в нашій новітній історії “слово пламенем взялось і людям серце розтопило, і на Україні понеслось...”. Якось Марко Кропивницький у листі до Марії Заньковецької написав: “Ви для мене — вся Україна”. Саме так можна сказати про ставлення багатьох українців до справді народного артиста Богдана Ступки: “Він для нас — уся Україна”. Значною мірою саме він був носієм і хранителем культурного коду нації.

Ступка — явище напрочуд цілісне: у нього доброзичлива українська душа, українська лагідність і делікатність характеру, українська співуча мова й навіть зовнішність українського інтелігента, який вийшов із народу. Ступка був рідкісним, винятковим випадком, коли масштаби душі й таланту співпадали. Він українець за корінням і народженням, за генотипом і духом, за менталітетом і системою цінностей, за злитністю зі своїм народом.

У цій іпостасі Ступка настільки великий, що його можна прирівняти з високою оцінкою Гоголя загальнонаціональної значущості Пушкіна, в якій змінює лише одне слово: “В самому деле, никто из поэтов (читай — артистів) наших не выше его и не может более называться национальным; это право решительно принадлежит ему”.

У той же час Ступка великий істинно

27 серпня Богдану Ступці виповнився 671 рік, а 30 серпня — сороковини з часу його відходу у Вічність. У день поховання Богдана Сильвестровича, 24 липня, стояв поруч із його родиною й близько бачив тисячі очей людей, які прийшли з ним попрощатися. Свідчу, що в своєму безмірному горі вся духовна Україна виявила себе генетично нероздільною і вповні достойною пам’яті великого Майстра.

цивілізованим сприйняттям інших культур. На них артист дивився очима своєї національної стихії, а відчував та говорив про інші народи так, що співвітчизникам здавалося й здається, наче це відчувають і говорять вони самі. Тому так близькі нам герої Брехта, Булгакова, Гоголя, Ібсена, Софокла, Чехова, Шекспіра, зіграні Ступкою на українській сцені. Він здивував усіх у ролі Льва Толстого. Він створив неперевершений образ короля Ліра, яким Україна може пишатися на світовому театрі. Ступка — планетарний Майстер — всесвітньо бездонний і всевітньо чутий.

Про невичерпні творчі можливості артиста ходять легенди, в яких, утім, більше правди, ніж вигадки. Микола Бажан якось сказав Ступці: “Богдане, ви актор, якому не потрібні декорації. Ви несете у своєму виконанні атмосферу спектаклю”. Григорій Горін свого часу зауважив: “Якщо дати Ступці військово-польовий статут, то він і його прочитає так, що всі подумают, ніби це неопублікований Шекспір”. А Михайло Резниченко у наш час пише: “Я думаю, що Ступка на сцені може зіграти все, — будь-який жанр, — дайте йому телефонну книгу, і це буде цікаво, унікально”. Надзвичайно важливе й точне спостереження зробила Лариса Кадочникова: “Ступка у зрілому віці не зупиняється, а навпаки — набирає сили, йде все вище й вище. Нема межі його таланту. Мені здається, що нині він може все”.

Що ж несе нам артист? Чи можна інтегрувати результати його праці в одному слові? Можна, якщо це слово — Істина. І саме у значенні, поданому в словнику Володимира Даля: “Істина — від землі, надбання розуму людини”. Вважається, що здобуття істини, так би мовити, “з першого погляду” — непомилна ознака геніальності. Але непересічність Ступки була не в цьому, а в іншому, не менш важливому: він став чатовим і провідником уже здобутих духовних загальнонаціональних і загальнолюдських істин. І в цій іпостасі Богдан Сильвестрович цілком заслужив титул, говорячи словами Пушкіна, “українського мудреця”. Його неповторність — в особливій, тільки йому єдиному притаманній інтонації, в глибокому підтексті, в дивовижному вмінні наповнювати собою кожну фразу, кожну думку. Ступка ніколи не “грав” ролі, він їх народжував із себе. Майстер дарував і дарує глядачам людську душу в усій її безкінечній багатогранності та глибині.

Звичайно, творчу працю актора, як і силу його вітальної енергії, не виміряти цифрами, а вплив театрального мистецтва на суспільство не відобразити в діаграмі. За словами самого Ступки, “творчість виміряти неможливо”. Але ми відчували й відчуваємо себе у сфері життєдайного морального впливу театру взагалі й Театру Богдана Ступки зокрема. Це має велике значення в наш час, коли вочевидь, говорячи словами Федора Достоєвського, “диявол з Богом бореться, а поле битви — серця людей”. Не будемо гріха таїти, чимало представників інтелігенції — прямо чи опосередковано — причетні до цієї діявольської роботи.

У боротьбі за серця людей Богдан Ступка — на боці Господа. Богдан — це Богом даний. Не випадково Михайло Ульянов називав його Божим артистом. А прізвище Майстра великий Іван Козловський свого часу розкодував так: “Той, хто ступає по наших душах...” Наївно було б думати, що, довіряючи Ступці, ми відразу почнемо вибудовувати своє життя, співставляючи його з Євангелієм. Але моральна сила творчості артиста, незрозуміла з могутньою духовною харизмою його особистості, надихає людей, дає їм опору, віру та надію. Звернення до Майстра, який на наших очах жив і працював із Богом у серці, винагороджується не тільки доторком до високого мистецтва, а й моральною орієнтацією в світі, який переживає історичні катаклізми. Богдан Ступка давно став свідомо сучасною української культури, а його творчість розширила територію нашої власної совісті. Пострадянський і світовий духовний простір уже немислимим без велетенської фігури Майстра.

Ми ще повинні повною мірою осмислити неймовірну притягальність Ступчиної постаті, животворну для суспільства дифузність образів, створених ним у театрі й у кіно, його незрівнянну духовну присутність у душах окремих людей і цілої нації...

Над книгою “Богдан Ступка. Біографія”, яку він сам благословив, я працював до останніх днів його життя (вийде в світ восени цього року). Якось на початку липня сказав Богдану Сильвестровичу, що багато людей, які не можуть зустрітись з ним, висловлюють йому найширші почуття й запитав, чи можу подякувати їм усім публічно. Він дозволив. Отже, Богдан Ступка в останні дні свого життя широко дякував усім його прихильникам, усім добрим людям!

Володимир Шовкошитний. «Білий Кречет»

**ЗА ЩО БОРЕТЬСЯ
УКРАЇНЬСЬКА ПОВСТАНСЬКА
АРМІЯ (УПА)?**

Степан привів своїх диверсантів лише двадцять другого травня. З одного їхнього вигляду Кречет визначив, що сталося дещо небувале. Вони не просто сяяли — вони були поголені, причесані й мали чистенько випрані строї!

— Доповідай, Степане! — потис руку керівнику групи.

— Завдання Головного Проводу УПА виконано, друже сотенний! — урочисто й піднесено випалив Степан, та враз не стримався, вхопив Кречета в обійми, закричав, як поліський зубр під час гону. — Кречете, дорогий! Ми ліквідували цю нацистську мерзоту! Генерала Лютце більше не існує!

— Та постав мене, чортяко! — басив щасливий Кречет, не годе вирватися з ведмежих лап свого підричника. — Розкажи по-людськи, як воно, що там, до чого!

— Цей їхній Вовчак, він мені ще з Ковеля сподобався! — не стримував своїх почуттів Степан. — Так акцію підготував і провів, що вік вчитися кожному партизанові! Уявіть собі: вирахувати таку птаху! — обернувся, оглядаючи побратимів, — навколо нього утворилося велике щільне коло зацікавлених — штабістів і охорони.

— Генерал! Командуючий партійною армією СА! Так влаштували засідку, що не допомогли ні мотоциклісти, ні штурмовики, ні танки! — Уявляєте, як це?!

— Та розказуй почергово, бо до льоху втрапиш! — згоряв від нетерпіння сотенний.

— Ну гаразд, гаразд! — наче аж образився Степан. — Вовчак готував цю операцію одразу після візиту Розенберга в Рівне, числа, мабуть, із сьомого, щойно Головної Команди стало відомо про приїзд на Волинь цього Лютце.

Коли ми прибули в розпорядження спецзагону “Помста Полісся”, Вовчак твердо знав, що колона генерала прослідує саме цим шляхом, Брест—Ковель, отож нашої групі під командуванням їхніх диверсантів, довелось дві доби розставляти хитромудрі пастки, щоб не налякати штаб, підірвавши розвідку й мотоциклістів. Нарешті п’ятнадцятого травня вони з’явилися. Це був не тільки генерал! Це був цілий штаб для знищення УПА на Волині! Під такою охороною, якої ні ми, ні Вовчак ще й не бачили! — Степан знову обвів поглядом кожного з кола слухачів, навіть змахнув руками, й від того здалося, що ось зараз піде він тим колом навприсядки, заплеше в долоні, й тоді його вже не спинити, але ні, стримався. — Щоправда, Вовчак таки бачив ту колону, особисто очоливши групу розвідників напередодні, — продовжив розповідь, а потім, зустрівши в натовпі заздрисний погляд Бурого, додав:

— Жалів тільки, що з нами нема його земляка Бурого.

— Завтра я повертаюсь. Медицина дозволила! — вдячно поглянув на Ельвіру Францівну.

— Так ось, добре, що сам Вовчак зарані бачив ту колону, бо так розташував свою групу, що кожен знав свою ціль і своє завдання, інакше таку армату не здолати. Я вже казав, що міни ми налаштували на танки?

— Казав, — підтвердив Кречет.

— Так я збрехав. Хлопці довкола реготнули.

Незабаром вийде у світ нова книга зведеного українського письменника Володимира Шовкошитного — перша й друга частини трилогії про путь і вибір українців у випробуваннях ХХ століття. Уважний читач уже ознайомлений із першою книгою — романом “Хресна путь”, нині суттєво доповненим і доопрацьованим автором. Всенький український світ проектується на знекровлене голодоморо село Пологи. Долі героїв В. Шовкошитного розходяться в часі й просторі, перетинаються з долями видатних людей (зокрема Василя Стуса) та нездоланна сила

голосу крові, сила тяжіння рідного краю вертає їх додому, зав’язує в тугий вузол земні шляхи, адже кожен має свій хресний шлях на українську голгофу.

Друга книга дилогії — гостросюжетний роман “Білий Кречет” — охоплює події 1937—1943 років, відображаючи війну тоталітарних імперій та боротьбу УПА на Поділлі, Волині й Галичині. Головні герої Макар-“Кречет” та Ельвіра поєднують свій вибір із світом Ярослава Стецька, Бульби-Боровця, творців УПА й Олевської й Колківської республік.

Помста чи милосердя — ось межове питання, яке постає перед героями нового роману Володимира Шовкошитного. Втім, і сам автор разом із читачами шукатиме відповідей на ті болючі історичні виклики, що тривожать наше суспільство й сьогодні: яка ціна розбрату між українцями? де витоки міжнетнічного взаємознищення? як твориться національна держава?

Всяк б’ється за свій інтерес, кожен робить свій вибір. Кречет обстоює цінності, найвища з яких — свобода. Його вибір — боротьба. Мета — Україна. Засіб — правда.

— Як збрехав? — напівжартома визирився сотенний.

— На мотоцикли й панцеровані авта наш Петро їх також виставив! — покався Степан під загальний регіт. — Тільки значно попереду, так щоб встиг підірватися перший танк!

— І що ж? — підганяв Кречет.

— Місце Вовчак вибрав неподалік Кортелісів, — на шелепах оповідача заграли жовна. — Це не тільки символічно, а ще й мудро: дорога там робить розлогу дугу, з середини якої, якщо відійти в середину або назовні кола, добре видно всю основну частину колони, правда, якщо знайти такі місця в лісі. Вовчак їх знайшов. Так ось, щойно підірвався перший танк, снайпер Скрипка пульнув в оглядову щілину останнього танка, а потім ми почали підривати вибухівку під всією колоною й вона застрягла на місці, після чого почали злітати в повітря передні авта й мотоцикли. Це був справжній феєрверк, друзі! — він артистично розкинув руки з розчепіренними пальцями догори, ніби піднімаючи в небо ті підірвані танки, авта й мотоцикли штурмовиків улюбленця фюрера генерала Лютце. І раптом, у зеніті цього триумфу, знесилено й навіть печально опустили свої чорні від пороху руки.

— Про одне шкодує, — зітхнув тяжко й замовк несподівано.

— Про що?! — не стримався Кречет.

— Йося! — махнув безнадійно рукою й відвів від Кречета очі повні сліз.

— Що Йося?! — сполотнів Кречет.

— Скрипку не взяв, гад. “Хава нагіла” не зіграв!

Натовп заридав од сміху, а Кречет вхопив в обійми Степана, готовий витрясти з того душу.

— А що ж їхній штаб? — першим відреготався Бурий.

— Капець штабу! — витирав руками сльози Степан.

Український штаб партизанського руху

20 мая 1943 года бульбовцы напали на немецкий гарнизон в селе Чуделькин. 30 немцев во время боя ими убито.

Командир соединения генерал-майор Сабуров

Нова зустріч із Дубовим відбулася вже в його новому штабі, в містечку Колки. За попередньою домовленістю Кречет прибув на неї в супроводі десятка охоронців, яких одначе роззброїли, перш ніж пригостити й показати нову столицю України. Саме так! Адже на в’їзді в містечко повстанці поставили знак: Колківська республіка. м. Колки — тимчасова столиця України, до звільнення Києва.

Командир Військової Округи “Заграва” Дубовий зустрів Кречета, як брата, щоправда — брата вдвічі старшого. Він рушив назустріч, виблискуючи темними юними очима, запустив широку долоню в густу чорну шапку зачесаного догори волосся, а вже потім випалив:

— Не стомлююся Вами захоплюватись, друже сотенний! — згріб він Кречета у міцні обійми.

— Те, як діяли Ваші хлопці і в Яновій Долині, і в Яполоті, і в Тростянці є свідченням високої кваліфікації їх командира.

— Так, у нас з Вами, друже командир, добрі вчителі були! — посміхнувся у відповідь Кречет.

— Ну, розповідайте, з чим прийшли. Не компліментами ж обмінялись, — сховав посмішку в короткі чорні вуса, почухав кирпатого широкого носа й уместився за столом слухати.

— Ось тут мої розвідники роздобули одну цікаву німецьку карту, — простелив перед Дубовим на столі, — наш штаб зробив висновок, що, по-перше, Головна Команда УПА прагне створювати великі контрольовані території, а по-друге, під це завдання концентрує в одному місці значні людські резерви повстанців.

— Щось схоже на те, — примружився Дубовий, розглядаючи мапу. — І що далі думає ваш штаб?

— Далі наш штаб думає, що така концентрація наших повстанців дає можливість німцям використати всі переваги регулярної армії, тобто її артилерію, танки і навіть авіацію, що недоцільно й неможливо проти дрібних загонів.

— Воно то так, друже Кречете, проте у нас не багато варіантів, аби налагодити забезпечення військи, отож утворення такої ось республіки — то великою мірою річ вимушена. Проте тут легше можна продемонструвати, за що бореться УПА, — він дістав із шухляди листівки простягнув Кречету.

За Українську Самостійну Соборну Державу!

**Воля народам, воля людині!
Смерть деспотизму, тиранії та диктатурству.**

Українська повстанська армія бореться за Українську Самостійну Соборну Державу і за те, щоб кожна нація жила вільним життям у своїй власній, самостійній державі. Знищення національного поневолення та експлуатації нації нацією, система вільних народів у власних, самостійних державах — це єдиний лад, який дасть справедливу розв’язку національного і соціального питання у цілому світі.

УПА бореться проти імперіалістів і імперій, бо в них один пануючий народ поневолює культурно і політично та визискує економічно інші народи. Тому УПА бореться проти СРСР і проти німецької “Нової Європи”.

УПА з усією рішучістю бореться проти інтернаціоналістичних і фашистсько-націонал-соціалістичних програм і політичних концепцій, бо вони є знаряддям завоювницької політики імперіалістів. Тому ми проти російського комуністсько-більшовицького націонал-соціалізму.

УПА проти того, щоб один народ, здійснюючи імперіалістичні цілі, “визволяв”, “брав під охорону”, “під опіку” інші народи, бо за цими лукавими словами криється огидний зміст — поневолення, насильство, грабунок. Тому УПА бореться проти російсько-більшовицьких і німецьких загарбників, поки не очистить Україну від усіх “опікунів” і “визволителів”, поки не здобуде Української Самостійної Соборної Держави (УССД), в якій селянин, робітник і інтелігент матиме вільно, заможно, культурно жити і розвиватися...

**УКРАЇНЬСЬКА ПОВСТАНСЬКА
АРМІЯ 1943 рік**

— Дуже добра й вчасна листівка, друже Дубовий! — завершив читати Кречет.

— Ось бачите! Це надруковано у нашій власній друкарні тут, у Колківській республіці! Як не важко здогадатися, в лісі цього не зробилиш...

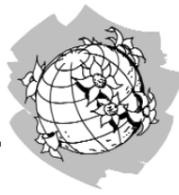
— То правда. Ми просто хотіли звернути увагу Головної Команди на небезпеку, аби штаби врахували всі дрібнички й підготувалися до німецького наступу, якого рано чи пізно слід чекати.

— Я обов’язково передам Ваші застереження, але здається мені, що Ви ще щось тримаєте у душі! — посміхнувся Дубовий, пильно поглянувши на Кречета.

— Це так, друже командир, — тяжко зітхнув сотник. — Мене глибоко турбує доля перемовин між трьома гілками націоналістичного опору, зокрема між ОУНБ і Бульбою та ОУНМ. Шкода, що мої хлопці не встигли відбити Сонара від німців — кілька хвилин не вистачило, — Кречет скрушно махнув рукою, — адже саме Сонар провадив ці перемовини.

Дубовий підвівся зі свого стільця, одразу заповнивши собою чималеньку кімнату, пройшовся навколо Кречета, підійшов до вікна:

— Це й справді величезна втрата... Окрім Івахіва-“Сонара”, у тому бою загинув і шеф Головного Військового Штабу поручник Юліан Ковальський — “Гарпун”, і ад’ютант штабу Семен Снятецький — “Сівка”. Василь, Юліан та Семен були першими керівниками УПА—

Північ! Їхній досвід і авторитет для нас незамінні. А нині, як мені часом видається, об'єднання вже неможливе — коли лунає мова ультимативів, тоді затихає голос розуму.

— Та ж всі ми прагнемо одного! — вигукнув Кречет. — УССД! Української Самостійної Соборної Держави! І яка різниця, під якими прапорами гинуть за неї патріоти? Я ось, до прикладу, ніби ж починав з мельниківцями, а воював півтора року разом з Бульбою. Зауважте, воював проти німців і проти червоних, а днями до мене вже приходили есбісти — щось там винюхували, може, хотіли взяти, як пахне порох, бо, схоже, вони його ще й не нюхали.

— Розумію Вас, сотнику, проте ця структура, на жаль, не підпорядковується ані крайовому проводу, ані Головній Команді УПА — це держава в державі!

— Боюсь, що, в такому разі, це призведе до того ж безумства, яке творилося більшовиками — підозри, вбивства маси невинних людей, беззаконня.

— Будемо намагатися не припуститися подібного, та нібито керівник СБ ОУН “Михайло” діє за прямою вказівкою самого Бандери й має свої погляди на завдання й методи роботи спецслужби. До того ж не слід скидати з рахунку те, що НКВС залишив тут або закинув сюди спеціально безліч агентів, а з наближенням фронту їх буде значно більше.

— Це я прекрасно розумію, от тільки б із водою купальною не вихлюпнули вони й дитину! — знервовано махнув рукою Кречет. — Друже командир, брате! Таку ось республіку Бульба створив був ще два роки тому в Олевську! Вона протрималась три місяці! Моя теща була там, очолювала медичну службу, так вона й зараз не хоче йти від нього навіть у мій загін, до власної доньки, а вона ж ще в армії УНР боролася за Україну! Це щось та значить! Принаймні для мене.

— Мушу засмутити Вас, сотнику, але ця інформація таємна, — він перейшов на ледь чутний шепіт, — СБ “взяла в розробку” і бульбівців, і мельниківців.

— І це має означати?... — пошепки прокривав Кречет.

Дубовий сумно хитнув головою. Кречету аж кров ударила в голову, й він мало не втратив контроль над собою. “Як так? — думав він. — Як може діятись така кричуща несправедливість? Ті хлопчики, що приходили до мене, що вони зробили для України в порівнянні з Бульбою-Боровцем? Я ж їх не бачив ні в Шепетівці, ні в Сарнах, ні в Гощі, ані в Рафалівці... Звідки вони прийшли й чому мають вершити долі людей славних і заслужених в українській справі?”

— Це революція, друже Кречете! — промовив Дубовий. — А вона, як відомо, пожирає своїх дітей.

— В такому разі, вона не має сенсу! Революція має слугувати народу, після її завершення народ має відчувати полегшення життя, а не закручування гайок і визискування решти людських сил. Революція має творитися для щастя, або вона — зло! — Кречет встав, подивився на міцного коренастого хлопчуга — командира Воєнної Округи Дубового — трохи звернувши попрямував до виходу.

Еліта ПОЗНЯКОВА,
редактор і видавець альманаху
“Україна на Камчатці”

Володимир Бондаренку, що живе і творить у Петропавловську-Камчатському, виповнилося 50 років. Це дивної внутрішньої краси людина, духовно багата і щедра!

2007 року Володимир писав: “Трошки про себе, мама в мене ряснянка з Курської області, рідня мого батька з Черкаської області, що колись була Київською, — Жашківський район, село Леміщица, рідня з сусідніх сіл — Литвинівки та Тихий Хутір. Вони знаходяться приблизно 180 км від Києва по трасі Київ — Одеса.

Народився я в Томську. Зразу після мого народження переїхали в Україну, в Крим. А в мої 5 років пе-

Щедрість душі

реїхали в Леміщицу — зараз там і живуть мама, два брати. Тато, на жаль, рік, як помер. До армії і рік після служби я жив в Україні, а з 1984 р. живу на Камчатці”.

Фотографією Володимир зацікавився у 15 років у селі Леміщица. Вчився спочатку з книг, а 1986 року познайомився з учасником багатьох союзних і міжнародних виставок, працівником Камчатських ЗМІ Віктором Гумнюком, (рідня його батька з України). Із вдячністю і любов'ю розповідав Володимир Бондаренко про свого вчителя, професійного фотографа, який ділився з ним досвідом, літературою.

1991 року закінчив Народний університет мистецтв у Москві, факультет кіно-, фотомистецтва, курс фотомайстерності. З 1998 року став членом фотоклубу “Камчатка”, неодноразово обирався його головою.

Сьогодні Володимир Бондаренко — Президент “Творчого союзу художників Росії” (Камчатське відділення), член правління фотоклубу “Камчатка”, учасник усіх камчатських фотовиставок, володар багатьох дипломів і призів.

Володимир видав за власний кошт DVD-диск “Україна на Камчатці”, використавши фотоархів

Клубу української культури ім. Івана Франка, який сам багато років вів, а також відеоархів зустрічей у Клубі Василя Познякава. На презентації DVD-диска “Україна на Камчатці” Володимир подарував його всім почесним і активним членам Клубу, а також друзям-українцям в Україні, Канаду, Грецію, Америку.

Цей альманах у DVD-форматі — своєрідний місточок між далекою, але такою милою серцю Україною і суворого та водночас прекрасною Камчаткою. Це також звіт про роботу камчатського Клубу української культури ім. Івана Франка (на фото). Пізніше вийшли DVD-диски проведених вечорів: “Чорнобиль. 20 років із дня трагедії”, “День Конституції”, “День незалежності України”, “Республіка козаків”, “Духовна естафета далеких предків” та інші...

Хочу щиро подякувати Володимирі за ту естетичну насолоду, яку я отримую, переглядаючи ці диски, живучи вже в Україні.

Альманах “Україна на Камчатці” № 2 і № 3 друкувався на принтері в квартирі Володимира і вийшов не гіршим, ніж перше число, яке друкували в типографії. Альманах “Україна на Камчатці” з DVD-дисками став переможцем конкурсу на краще українськомовне закордонне видання світового українства 2008 року.

Я дуже вдячна Володимирі Анатолійовичу за допомогу в роботі Клубу, за любов до української культури, історії, звичаїв, за його безкорисність.

Володимир із тих людей, які дбають про молоде покоління, яке поважає і українську мову, і українську культуру.

Моя перша подорож в Україну

Микола СКИБА,
лікар, США

Цього року вперше приїхав в Україну. Я народився і виріс недалеко від Чикаго (США) і належу до першого покоління американців українського походження. Мій батько народився у перехідному таборі ДП у Німеччині після Другої світової війни, а мати народилася в Бразилії. Та ми почувалися українцями. Про Україну я дізнавався у школі українознавства, з історії, географії, культури та улюблених українських пісень, яких навчали нас наші батьки. Моя Україна для мене була в Чикаго — стара околиця, де виростили батьки. Щосуботи ми їхали туди до школи українознавства, на сходи й танці Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ). Моя бабуся і прадідусь по батьковій лінії пережили штучний голод 1933 року, розкуркування та світові війни. По маминій лінії прадідусь служив у Другій Запорізькій Дивізії в армії Симона Петлюри.

Під час двотижневого перебування в Україні зустрічався й говорив із бідними, багатими, молодими й людьми похилого віку. Вперше зустрічався з родичами. Мешкав зі звичайними людьми в малих квартирах, збудованих ще за радянських часів. За два тижні навчився й побачив багато. Найбільше вразило, що ментальність українців за 20 років Незалежності майже не змінилася. В Києві та інших містах України почувався ніби в Радянському Союзі. Багато маленьких дітей говорять російською мовою, боляче, коли молоді люди не хотіли зі мною розмовля-

ти українською. Інші спілкувалися російською і дивувалися, що я знаю українську.

Я виріс у родині, яка походить із великої України, мене вчили говорити вишуканою українською мовою. Усі мови з часом змінюються, але не всі народи пережили такий жах як українці, коли існував систематичний червоний терор, розстріли людей, вислалли на Соловки і в Сибір учителів, священників...

Інтелігенція виїжджала до Західної Європи після Визвольних Змагань, багато хто з них не повернувся додому після війни. Ось причина, чому в столиці України люди говорять російською.

Здивувався, дізнавшись, що й тепер святкують 1 травня та 9 травня. Яке може бути святкування, адже відомо скільки невинних людей знищила Червона армія, коли “визволила” Україну? Майже ціле покоління українських чоловіків згинувло на фронті, бо їх без зброї гнали політруки в атаку. Ніхто з тих, що пережив голод і репресії 30-х років, не хотів захищати тюрму народів. Мабуть, легше святкувати дні “перемоги”, ніж вивчити справжню трагічну історію України.

Українська молодь багато палить і вживає алкоголь, які шкодять здоров'ю. На Хрещатику часом було важко дихати, бо скрізь відчувався цигарковий дим, а в США в публічних місцях палити заборонено.

Надзвичайно вразила природа України, бо про неї я дізнавався лише з книжок, пісень і віршів. Моя бабуся розповідала про її село, і здавалося, що це був рай на землі. Коли на власні очі побачив

річки, луги, гаї, то був у захваті від цієї розкішної краси. Та ось парадокс: така надзвичайна природа завалена сміттям. Вода в Дніпрі брудна. Неодноразово бачив спалення сміття. Виходить, не існує підприємств, аби переробити папір, пластик і скло. Територія біля великих готелів, збудованих для Євро-2012, гарно прибрана, але більшість публічних місць були засмічені й ніхто не поспішав їх прибирати.

Впадає в око велика різниця між багатими і бідними. Замість тоталітарної влади, яка знищила державу моїх дідів, все захопила влада бандитська. Довелося багато почути про те, як урядовці розкрадають народне майно і збагачуються, знищують історичні місця. Ахметов зруйнував Андріївський узвіз, щоб там побудувати свої торговельні будинки. Виникає запитання: звідки ці мільйонери взялися? Це бур'ян, який виріс на дідівській та прадідівській крові.

Складається враження, що це смертельно поранена держава, у якій немає господаря, а також відчутний брак моралі і вищого покликання суспільної мети. Тому й не дивно, чому люди багато палють та п'ють горілку. Україні потрібний такий уряд, який дбатиме про неї і служитиме людям. Треба працювати і пам'ятати, що ця біда — наслідок нищення всіх учителів і працездатних людей. Комуністична влада знищила високоморальне, глибоко ідеальне демократичне суспільство, яке розвивалося і процвітало на нашій багатій землі. Москва ніякої користі Україні не дасть. Пора вже, щоб Україна стала на ноги зараз і назавжди!

По гривні на українця

На підтримку закордонних українців — 13 мільйонів доларів на 4 роки. Сусіди виділяють у десятки (!) разів більше.

Уряд України затвердив державну програму співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року з обсягом фінансування майже 104 млн гривень (близько 13 млн доларів). Про це повідомили у Міністерстві закордонних справ. Як зазначається у повідомленні, за результатами проведення V Всесвітнього форуму українців у серпні 2011 року президент Віктор Янукович доручив центральним органам виконавчої влади здійснити низку заходів із метою подальшого поглиблення співробітництва із закордонними українцями.

У МЗС повідомили, що для урядів сусідніх з Україною держав підтримка співвітчизників за кордоном є важливою складовою національної безпеки, одним із безумовних пріоритетів їх зовнішньої і внутрішньої політики. Зокрема у Російській Федерації на це передбачається щорічне фінансування в обсязі приблизно 340 млн доларів, у Латвійській Республіці — 25 млн, в Угорщині — близько 150 млн, у Республіці Польща — понад 7 млн, у Словацькій Республіці — більш як 1 млн.

Співставимо це з нашим фінансуванням підтримки закордонних українців, яких у діаспорі понад 20 мільйонів. 26 мільйонів гривень на рік — це десь по гривні на закордонного українця.

Вл. інф.

...І дня шаленого тривоги

Тарас ГОРЛЕНКО,
м. Полтава

Побачило світ чергове число часопису "Рідний Край" — ідейного спадкоємця національно-демократичного видання, яке з такою ж назвою виходило на початку ХХ століття. "Як і журнал-попередник, ми свідомо волимо вести діалог із читачами — прихильними і докірливими, — зазначає у вступному слові відповідальний редактор часопису Галина Білик. — І основне питання, яке щоразу виносимо на обговорення, ... бачимо давно окреслене полтавським тижневиком: "Що потрібно для нашого народу?..." Відповідь так само даємо словами одного з предтеч українського журналізму, першого редактора "Рідного Краю" адвоката Миколи Дмитрієва: "добра і волі", вернути народові інтелігенцію і забезпечити "національне відродження людності нашого краю..." (з листа до Лесі Українки, 1905 р.)... Що ж потрібно українському народові? Позиція нашого редакційно-видавничого колективу тверда: єдності, гідності й самоповаги, зрілого розуму, високого професіоналізму, патріотизму...

Живучи в роздіраному суперечностями постіндустріальному світі і водночас у добу культурницького постмодернізму, ми нерідко шукаємо в останньому ідею для духовного очищення, якесь рятівне коло, як результат "просунутого" мислення. І чим же обертаються наші пошуки? Доволі часто в літературі, кіномистецтві, в електронних та друкованих ЗМІ бачимо агонію моралі, філософії. Як пише Галина Білик, Бог мовби й "не помер", але став "грошем" у суцільній блазенаді.

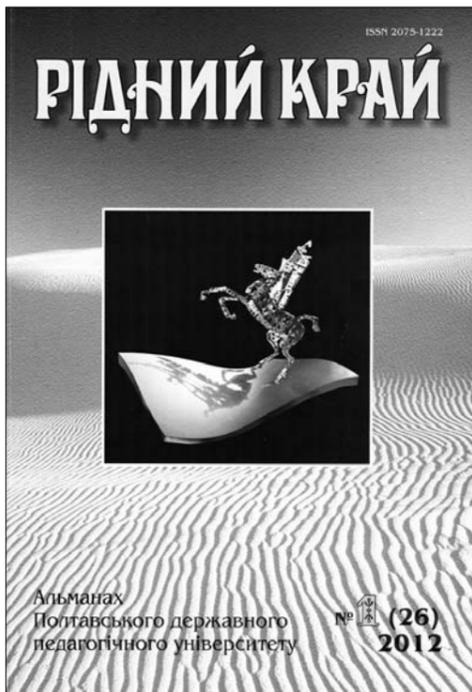
Що ж протиставляє духовній деградації суспільства альманах? Якщо коротко, **докір совісті**. Передусім можновладцям. Вчитаймося у пристрасну публіцистичну (а після здачі Верховною Радою на поталу ворогам України нашої мови — надзвичайно актуальну, тривожну) статтю доктора філології, академіка Миколи Жулинського "Велич національного обов'язку". Автор цитує колишнього міністра внутрішніх справ України (нині голова уряду Кримської автономії) Анатолія Могильова: "Я, звичайно, вважаю, що вона (українська мова — М. Ж.) недосконала. Я вважаю, що це не саме основне у роботі міліції — знання мови".

Отже, державний чиновник вищого рангу вважає, що знати державну мову не обов'язково... Та й чи тільки він один? А прем'єр Микола Азаров, котрий своїм незнанням державної мови демонструє цілковиту зневагу до неї, що, однак, не викликало бодай якогось зауваження з боку президента Віктора Януковича! А половина депутатів Верховної Ради, а чиновний люд в областях і районах!.. "Риба з голови гние", — сказав народ, і додати до цих слів нічого. Голосами волаючих у межиричській пуші виявилися протести опозиції проти закону Ківалова—Колесніченка; можновладці байдуже спостерігали за муками голодувальників, що протестували біля Українського дому. Здався і спікер Володимир Литвин, підпавши горе-закон, вкотре засвідчивши слабкість своєї натури. Цікаво, чи пробачать це йому виборці його округу на Житомирщині?

— Була б моя воля, витурив би цих панів за кордон на виучку, там би їм швидко вставили потрібні клепки куди слід, — кинув спересердя знайомий полтавець. І додав: — Підписавши закон Ківалова—Колесніченка, Янукович поставив себе поза Конституцією — Основним Законом і фактично заявив, що він — не президент України.

Без перебільшення, кожна публікація в часописі привертає увагу. "Готуй нових борців, Холодний Яр!" — роздуми Олексія Вертія над звичаями національно-визвольних змагань, як вони відбилися у споминах Юрія Горліса-Горського "Холодний Яр".

Про різке потворну деформованість нинішнього суспільства і пов'язану з нею гротескність письма та спливаючу кров'ю душу письменника Олеся Ульяненка, який дочасно відійшов за межу, повідав кандидат філологічних

наук із Донецького національного університету Олега Соловей у статті "На боці добра і світла..."

А чи залишить когось байдужим стаття "Пророчий вірш-симфонія Миколи Вінграновського"? Його так шемно і тонко проаналізувала Світлана Ермоленко.

*Вночі, серед ночі хтось тихо
До мого Слова підійшов
І став дивитися і дихати,
І я відчув: так дихає лихо
Так ходить лихо — Час прийшов...*

Давно немає серед нас Поета. Яким бодем і гнівом спалахнуло б його Слово сьогодні — проти отих янучарів-законодавців, манкуртів-чинуш, проти плебсу, збайдужилого до всього, навіть до недавнього кумира мільйонів Юлії Тимошенко, яка мучиться за ґратами! Здається, люд забув, що країна, держава починається з материнського слова — не з сала, не з гречки, не з ковбаси...

Альманах дає багато пізнавального матеріалу. І не лише для мовознавців, літературознавців, істориків літератури. Це ґрунтовна, інформативно-щедра стаття "Трагічна Зеровіана" Галини Білик і її ж "Лектура Івана Дзюби про Ліну Костенко"; у розділі "Епістолярій" Микола Степаненко публікує листовний діалог Олеся Гончара і його побратима Василя Бережного, який на початку літературного шляху всіляко сприяв письменницькому утвердженню Олеся Терентійовича; Переспоніцьке Євангеліє — символ духовності України — хто і як його створював у XVI столітті, як складалася доля цієї розкішної книги на 482 аркушах (у дерев'яних дошках обтягнутих оксамитом), загальною вагою 9 кг 300 г із заставками, виконаними золотом, кіновар'ю та фарбами — про це йдеться у статті Миколи Безотосного.

Під рубрикою "In memoiam" Алла Ротач у споминах "Гіркі і світлі тридцять літ і три роки" розповідає про заснування Полтавського літературно-меморіального музею І. П. Котляревського та його перших працівників, а також публікуються спогади про Мусія Кононенка його сина Юрія, хто зберігаються у Відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка.

Терпкий дух часу відчуваємо в добірках віршів і прози Людмили Таран, Григорія Булаха (його поезії присвячені пам'яті Григора Тютюнника), Олександра Козинця, Дар'ї Горлиці, Валентина Чемериса, Тетяни Бондаренко. Обпалює душу бодем і ненавистю до катів українського народу новела "Лободяні крила" Галини Гармаш — сторінка літопису Голодомору-ґеноциду.

Розділ "Мовознавство" заглибить вас у тонкощі мовотворення і мовного аналізу, познайомить із різними поглядами лінгвістів на природу концепту тощо.

Культурна хроніка, рецензії, наукова хроніка, ювілейні дати, мистецтвознавство, "Рідний Край" про краян, сторінки історії — одне слово, часопис (276 сторінок!) вийшов на славу. Заслуга в цьому всіх, хто працював над ним, передусім головного редактора, ректора Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, доктора філології, професора Миколи Степаненка та вже згадуваної Галини Білик.

До Острівця через Теробовлю...

Оксана СЕМЕНЮК

Галицьке районне об'єднання Львова ВУТ "Просвіта" здійснило мандрівку на Теробовлянщину. В селі Острівець місцева громада освячувала хрест, що встановлять на церкві, яку вони відновлюють уже кілька років.

Містечка Поділля славляться своєю мальовничістю. Великою цікавинкою в Теробовлі є руїни середньовічного замку. Це славне місто, де правив князь Василько та його сини, де він був осліплений... Привід до цієї мандрівки — запрошення Романа Лубківського, який родом із цих місць, і намагається постійно допомагати землякам. Із просвітянами поспілкувалися заступник голови райдержадміністрації, сільський голова, директор школи, і голова товариства "Просвіта", голова тернопільського Товариства "Меморіал".

Просвітяни ознайомилися з пам'ятником князю Васильку, що встановлений у Теробовлі 1997 року, біля бібліотеки є бюст Іванові Франку, на одній із центральних площ 1964 року встановлено пам'ятник Тарасові Шевченку.

Стурбовані гостей стан міської Ратуші — старовинну будівлю прикрашено замість годинників більшами пластиковими вікнами, а на даху росте справжній чи то ліс, чи то сад... Така ж заведена територія біля меморіальної стіни, де НКВС проводив розстріли та виставляв свої жертви. А у приміщенні колишньої тюрми НКВС зараз кафе. На фундаментах колишньої будівлі Товариства "Просвіта" добудовують біз-

Дубенська ікона замироточила

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

З іменем княжого роду Острозьких пов'язано чимало духовних святинь. Одна з них — чудотворна ікона Божої Матері, названа в народі Дубенською (назва походить від її місцезнаходження — перебувала у Спасо-Преображенському чоловічому монастирі міста Дубна).

Цю святую обитель під час Велико-го посту навідував князь Костянтин, який мав титули воєводи Київського, маршалка Волинського і якого сучасники за непохитність у вірі називали "стовпом православ'я". Під час одного з таких візитів князь привіз у дарунок обителі ікону. Це сталося 1565 року, і на той час образ уже вважався чудотворним. Зафіксовано факт, що біля нього несподівано прозріла незряча жінка. Дива тривали й надалі.

На жаль, оригінал святині загубився під час війни. Натомість залишилася точна копія ікони. За промислом Божим, вона потрапила до Чернігова і там,

нес-центр, де просвітянам обіцяють надати приміщення.

Піднявшись на замкову гору, оглянувши чудові краєвиди, ми зупинилися на Співочому полі біля руїн замку. Це місце добре впорядковане. Але хотілося б крім пам'ятника польській шляхтянці, побачити під Теробовлянським замком і Наливайка на коні, який бував тут і навіть брав замок, і Морозенка, який родом із цих місць, бо на чужій історії ми своїх патріотів не виховаємо.

Далі Острівець — невеличке гостинне й привітне село. Розпочалася зустріч біля церкви. Місцевий парох отець Віталій освятив хрест, щедро окроплюючи присутніх свяченою водою. Потім говорили про реставрацію церкви, здобутки громади. Просвітяни вручили подяки всім причетним до цієї складної роботи. Сподобався концерт, який відбувся в храмі під ристуваннями: звучала бандура й пісні у виконанні Наталі Кончаківської, члена Спільної кобзарів України; зачарували гітара та голос Олеся Дяка, відомого барда, автора пісень, поета; Іванка Кушнірук (студентка, молода просвітянка) виконала під гітару власні пісні на слова Лесі Українки. На завершення концерту всі присутні заспівали "Ой, у лузі червона калина..." Розмова продовжилася в школі, де гості відвідали музей Володимира Гжицького. Там є інші стіни, присвячені відомим землякам — Роману Лубківському, поету, послу, відомому громадському діячу, архієпископу з Торонто Ізидору Борецькому, брату Володимира Гжицького Степану, на честь якого названо ветеринарну академію у Львові.

Завершилася наша зустріч за гостинним столом. Обговорювали проблеми села, школи, бібліотеки, присутні ознайомилися з діяльністю Галицької "Просвіти" з м. Львова. Наші артисти порадували присутніх українською ліричною піснею.

Так ще один куточок України став нам ближчим і ріднішим.

Свято в Сорочинцях

На Полтавщині відбувся Національний Сорочинський ярмарок. Це не просто данина традиції, а яскраве театралізоване дійство, на яке щороку з'їжджається понад мільйон гостей звідусіль.

Цьогоріч уперше в Сорочинцях організували містечко майстер-класів “Сорочинська майстерня”. Усі напрямки декоративно-ужиткового мистецтва представили майстри народних

промислів з усіх областей України. Щодня гостей і учасників ярмарку вітав сам “Гоголь” і герої його творів, а на сценах ярмарку — мистецькі колективи з України та інших країн.

Вл. Інф.

Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

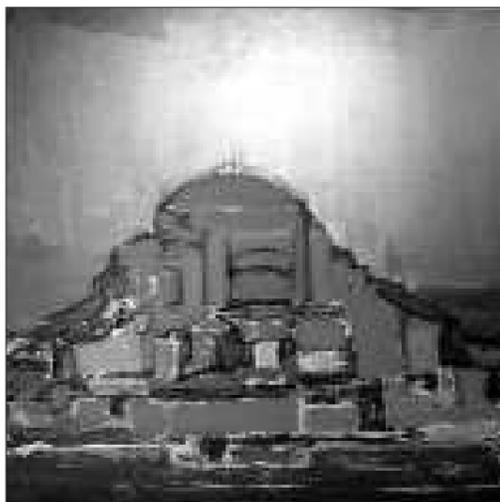
Світ, сповнений краси і напруги

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото автора

Реальність і вигадка, спокій і драматична напруга, відстороненість і взаємодія... Саме на таких контрастах вибудований кольоровий світ Ганни Криволап. Виставка “Обрії міст” у Київському музеї російського мистецтва яскраве цьому підтвердження. Тут представлено близько 30 картин, які відзеркалюють творчу працю художниці за останні сім років. Цю серію Ганна Криволап планує продовжувати.

Усі полотна об'єднані у три пейзажні цикли, де центральним мотивом є горизонт, хоча це доволі умовно. Це не просто горизонталь, яка розділяє контрастні кольори, а дивовижний простір, яким дихає і в якому живе і розчиняється місто. Тут варто згадати слова Галини Складенко: “Пейзаж виступає тут тим “матеріалом”, з якого художник будує свій кольоровий світ, сповнений краси, енергії і напруги”.

Перед очима відкриваються панорами трьох міст — Києва, Гурзуфа та Стамбула. Завдяки майстерності художниці уважний глядач

може відчути ритм, організацію, неповторність кожного міста. Художниця зображає простір між землею та небом так, що можна легко вловити енергетику, яку місто дає небу, або ж навпаки — отримує зверху. Ракурси різноманітні — з висоти пташиного польоту, ракурсу глядача здалека, але нарівні зі спорудюю тощо.

Гурзуф обрано не випадково. Ганна Криволап тут часто була учасницею багатьох пленерів. Художниця

відобразила горизонти неба і моря, на тлі яких вималювані пластичні силуети. За допомогою насичених кольорових плям окреслила скелі, пагорби, гори, які ніби тонуть у нічному мерехтінні спокою... Словом — перед очима місто-натхнення, де черпають ідеї дуже багато митців.

Щодо Стамбула і Києва, то ці давні міста мають багато святинь, які зображає художниця, по-своєму інтерпретуючи у кольорописі. Наприклад, в одному експозиційному вузлі дві роботи — Софія Київська і Софія Константинопольська. Ці картини водночас подібні і різні, із різним тлом, пластикою, динамікою, розвитком, енергетикою і композиційною будовою. Впадають в очі яскраві квадрати, композиційне вирішення з могутністю, потужністю у Софії Константинопольській і протилежністю у диптиху з вертикаллю, яка наче зупиняє цей рух, у Софії Київській. Зображаючи давні храми, художниця показує місця духовного прозріння, на чуттєвому рівні передаючи усю велич і красу святих місць.

Окрема увага — кольористика. У кожному мотиві — глибинне переживання кольористичного відтінку місцевості, яку змальовує Ганна Криволап. За яскравим, сміливим вирішенням і видовищністю ховається філософське узагальнення. Не дарма Дмитро Корсунь зазначає: “Твори Ганни Криволап — ірраціональна узагальнена модель світу, який знаходиться в стані змін, боротьби й динамічного неспокою. Це завжди вихід у духовний простір, де існує повна свобода вислову”.

Капличка жива над затоном...

Микола ЦИВІРКО

Відомий український маляр Анатолій Марчук — гостинний господар мальовничої садиби-галереї у селі Козичанка Макарівського району на Київщині та ініціатор проведення щорічних літературно-мистецьких “Літніх зустрічей в садибі Анатолія Марчука”. Торік він почав зводити капличку Святого Миколая в рідному селі. Нині учасники “Зустрічей...” побачили її, зовні готову, і з боку сільської вулиці, і з річки, що є тезкою села. Трохи верби заважають. Незначна чистка крон — і рядки Федеріко Гарсія Лорки виринатимуть із пам'яті у багатьох: “... Дауро, Хеніль... Каплички / мертві над затоном...”. Хоча храм, який буде художник, доставши благословення благочинного Макарівського району отця Павла (Найденова), не “мертвий” і таким не буде...

Погода того вечора не балувала учасників літературно-мистецького дійства, що мало ось-ось розпочатися. Доводилося розкривати парасольку або ховатися в колибі біля самої води. Так-от, із цієї колиби ми й побачили самотнього маляра, котрий, попри негоду, поставив на рибальській кладці мольберт і натхненно щось малював. “А дощ не заважає?” — поцікавилися ми, підійшовши до молодого київського художника Андрія Кубая. “Фарби схоплюються надзвичайно швидко. Отже, волога майже не впливає на роботу. А якщо й впливає, то позитивно. Дощ буде й на картині... На відміну від своїх батьків-художників, на козичанський пленер я потрапив уперше. Тож як я можу не скористатися такою нагодою?” — зазначив Андрій.

Ось такий “екстрим”... Цьогорічні “Зустрічі...” порадували різноманітністю представлених жанрів. Ще до їхнього офіційного початку всі мали змогу оглянути галерею картин і скульптур учасників пленерів, організованих Анатолієм Марчуком, і твори самого господаря. А на вулиці, перед входом до садиби, розмістилися літні жінки, що виготовляли дідухи й інші солом'яні дива, чим вразили присутніх. Концерт, присвячений цього разу 80-річчю утворення Київської області, відкрили творчі колективи Макарівщини, а продовжили

гості зі стажем — відомий поет Олександр Кавуненко, який дилему “Париж—Козичанка” розв'язує на користь останньої, народна улюблениця співачка Світлана Мирвода, “Стрілецький романс” у виконанні якої ще раз довів, що український дух знищити неможливо... Встиг на традиційні козацький куліш та юшку й Михайло Поплавський, виконавець пісень, як він сам зазначив, а не професійний співак. Приїхав він до Козичанки не один, а в супроводі музично-вокального “десанту”. Досить ефектно, даруйте за тавтологію, у виконанні “виконавців” пролунала “Червона рута” Володимира Івасюка та інші хіти з репертуару співаючого ректора. Михайло Михайлович не обділив увагою й господаря садиби, якого привітали, подякувавши за гостинність, й інші учасники дійства. Людмила Кубай, наприклад, подарувала йому авторську вишиванку “білим по білому”, а її чоловік Василь — власноруч виготовлену срібну медаль. До речі, їхній син Андрій завершив-таки свій пейзаж під дощем і теж вручив його Анатолієві Марчуку.

Було весело і цікаво. Завітав на цьогорічні “Зустрічі...” й художник Микола Пашківський із села Новостав на Рівненщині. Він просто не міг не прочитати зі сцени хрестоматійний, але такий актуальний нині Шевченків вірш “Мені однаково...”.

Що ж, веселімося, розважаймося та не забуваймо про стан нашої культури, духовності, мови. Адже саме такі акції — гарант незнищенності і доброї перспективи України, її обдарованого Богом народу. Жива “капличка над затоном”. Жива.

Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

Осип Маковей народився в Яворові, поблизу Львова. Батько Маковей займався рільництвом і кушнірством, але побачивши потяг сина до навчання та усвідомлюючи вагу освіти, віддав його після початкової школи до Львівської української гімназії. Восени 1889 р. Осип Маковей був мобілізований до царського війська, а відтак навчався на філософському факультеті Львівського університету й паралельно працював перекладачем у Львівському магістраті. Після закінчення університету він тривалий час займався журналістською роботою. Спочатку був співробітником Львівського журналу "Зоря", а потім його редактором.

Вперше до Чернівців Осип Маковей приїхав 1895 року (він — уже відомий на той час поет, прозаїк, публіцист), щоб очолити українську буржуазно-народовську газету "Буковина", яку заснував ще Юрій Федькович.

Взявши за взірць свого учителя І. Франка, Маковей-редактор турбувався про молодих письменників. Його перу належать перші рецензії на твори О. Кобилянської, її перший літературний портрет. За його сприяння через буковинську пресу увійшов в українську літературу видатний майстер Марко Черемшина. Саме 1896 року надруковано перше оповідання Івана Семанюка "Керманіч", під псевдонімом Марко Черемшина, який відтоді так і лишився його літературним ім'ям.

Саме "редактор з-над синього Прута" підштовхнув учителя Івана Бажанського до літературної праці. Завдяки Маковейу дебютував Іван Синюк, автор чудових ліричних творів збірки "Образки з життя і природи", якими захоплювався чеський дослідник Ф. Ржегорж. Із легкої руки О. Мако-

вея розпочалася публікація творів адвоката Андрія Чайковського. Твори Тимофія Бордуляка також вийшли у світ завдяки Осипу Маковейу, який спонукав молодого священика писати, незважаючи на його злиденне життя, яке зазвичай губило талановитих письменників.

Саме газета "Буковина" стала "літературною орбітою" для Василя Стефаника і дала підстави Лесі Українці зарахувати його до "буковинського трійзілля".

Осипа Маковей не безпідставно називали "ювеліром" творчості багатьох літературних імен, без яких сьогодні складно уявити українську літературу. "Він ніколи не відпихав від себе тих, що тільки починали писати, але навпаки він старався притягнути їх до себе й тишився, коли міг і комусь з талантів подати свою конечну руку... Таким своїм культурним та людським поступуванням він заохочував українців до думання й творення". Так характеризував його працю на своїх шпальтах журнал "Самостійна думка".

Наприкінці 1897 р., з ініціативи І. Франка й М. Павлика, О. Маковей запросили на посаду

«Редактор з-над синього Прута»

23 серпня минає 145 років від дня народження Осипа МАКОВЕЯ, українського письменника, критика, журналіста, педагога

редактора новоствореного львівського часопису "Літературно-науковий вісник", де він співпрацював із І. Франком, М. Павликом, В. Гнатюком, М. Грушевським.

Вже 1899 року Осип Маковей вдруге повернувся на Буковину, де протягом 1899—1910 рр. працював учителем української мови та літератури в Чернівецькій учительській семінарії з німецькою мовою навчання. Паралельно він викладав у Чернівецькому університеті. За архівними даними, протягом 1907—1910 рр. був лектором української мови на філософському факультеті, де 1901 року захистив дисертацію про творчість П. Куліша й отримав учений ступінь д-ра філософії.

Робота в семінарії надихнула Осипа Степановича до написання праці "Три галицькі граматики" з історії української філології першої половини XIX ст. І вже в лютому 1903 року Наукове товариство ім. Шевченка високо оцінило діяльність Маковей, обравши його своїм "дійсним членом філологічної секції".

Не стояв Осип Маковей і осторонь політичного життя Буковини, а був його активним учасником. Тут варто згадати його активність у роботі в українських педагогічних товариствах, зокрема в Українському педагогічному товаристві та "Руській школі" (з 1908 р. "Українська школа"). Ці товариства займалися питаннями розвитку шкільництва, реформуванням навчальних закладів, надавали моральну й матеріальну підтримку вчителям.

Осип Маковей як громадський діяч своєю публіцистикою, громадською діяльністю спонукав учителів до участі в політичному житті Буковини, зокрема, до участі в радикальній партії на Буковині. Він вважав, що "учителі-радикали", які входили до складу партії, повинні "перш усього перестудіювати докладно цілу історію української політики в нашій країні", "розділити, в чім лежить вина нашого політичного застою — чи в лихій тактиці, чи в злій волі наших політичних проводирів". А вже тогочасні буковинські вчи-

тели становили "майже цілу нашу інтелігенцію", що "по своїм силам підтримує українську справу так, як то й належиться".

Осип Маковей як редактор, публіцист опублікував на сторінках галицької та буковинської преси низку статей і художніх творів, присвячених вихованню учнівської молоді, розвитку народних шкіл, завданням, що ставилися перед тогочасним шкільництвом.

Діяльність і творчість О. Маковей була пронизана ідеєю прищепити національну свідомість українській інтелігенції. Сформований під знаком гуманітарних цінностей, Осип Маковей своєю творчістю обстоював національну незалежність та ідентичність українців як повноцінної самодостатньої європейської нації. За свої народолюбні погляди письменник перебував під постійним наглядом австро-угорської, а відтак польсько-шляхетської поліції.

Ще в юнацькі роки він записав у своєму щоденнику: "Працювати, жити для народу треба, мушу!" Цьому високому завданню Осип Маковей був вірний протягом усього свого життя: і як письменник, і як культурно-громадський діяч, і як педагог. Він залишив помітний слід в українському літературному процесі, в суспільно-культурному житті Буковини кінця XIX і першої чверті XX століття. Його ім'я було відоме також російським, австрійським і німецьким літераторам, а все найкраще з його спадщини увійшло до золотого фонду української класичної літератури.

Пам'ятник Осипу Маковейу в Чернівцях

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

24 серпня з нагоди 21-ї річниці Незалежності біля пам'ятника Тарасові Шевченку об 11 годині Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка проводить урочисту акцію: покладання квітів до пам'ятника та мітинг, в якому візьмуть участь львів'яни, представники мовних майданів Києва та Харкова. Тема: "Про нові форми та методи спротиву русифікації України".

О 12 годині просвітяни увіллються до святкової ходи — параду вишиванок — за маршрутом від Європейської площі до Співочого поля, де відбудеться святковий концерт.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ "Поліграфцентр" у середу.

Наклад у серпні — 18 800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

